

פ ר ו ט ק ו ל
ישיבה ל"ה/תש"ל של הממשלה
כ"ה בשבט תש"ל - 1.2.70

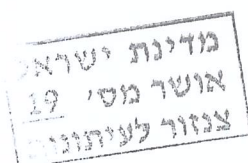
נכחו השרים: ג. מאיר - יו"ר. י. אלמוגי (עד אמצע סעיף 322), מ. בגין (עד סוף סעיף 322), י. בורג, ח. גבתי, י. גלילי (מאמצע סעיף 319 עד אמצע סעיף 322), א. ל. דולצין, מ. דיין (עד סוף סעיף 322), ש. הלל, ע. ויצמן, ז. ורהפטיג, ח. לנדאו, י. ספיר, פ. ספיר, ש. פרס, מ. קול, א. רימלט (מאמצע סעיף 319), ו. שם-טוב, ח. מ. שפירא, י. ש. שפירא, ז. שרף.

נעדרו השרים: א. אבן (חולה), י. אלון (חולה).

- מ. ארנון - מזכיר הממשלה
- ר/א ח. בר-לב - ראש המטה הכללי של צה"ל (בסעיפים 319, 320)
- סא"ל א. בראון - לשכת שר הבטחון (בסעיפים 319, 320)
- א. גפני - משרד האוצר (בסעיפים 322, 323)
- ד. הורוביץ - נגיד בנק ישראל (בסעיפים 322, 323)
- מ. זנדברג - משרד האוצר (בסעיפים 322, 323)
- תא"ל י. ליאור - מזכיר צבאי לראש הממשלה (בסעיפים 319, 320)
- מ. נוידרפר - משרד האוצר (בסעיפים 322, 323)
- סא"ל א. פורן - לשכת הרמטכ"ל (בסעיפים 319, 320)
- ד. קנטרוביץ - משרד האוצר (בסעיפים 322, 323)

רשם ר. מרון

- סדר היום:
- 319. סקירה בטחונית
 - 320. ש א ל ה
 - 321. ההתיישבות בחברון
 - 322. הסדר כולל מוסכם בין הממשלה, ההסתדרות ולשכת התיאום של הארגונים הכלכליים בדבר מדיניות השכר, המחירים והמסים לשנים 1970/71.
 - 323. הצעת התקציב והצעת חוק התקציב לשנת 1970/71

319. סקירה בטחונות

ראש הממשלה ג. מאיר:

אני פותחת את הישיבה.

הרמטכ"ל ח. בר לב:

אדווח על הארועים העיקריים במשך השבוע. בגיזרה הלבנונית שרר שקט, פרט למקרה אחד, אשר בו נפלו 4 פצצות באיזור כפר יובל, מחוץ למושב. השיבוננו באש. לא היו נזקים. לא היו נפגעים.

בגיזרה הסורית, לקראת סוף השבוע, התרחשו כמה דברים חשובים. הדבר התחיל במטוס מיג 21 אשר חלף במהירות על קולית מעל העיר חיפה. הוא חתך לים התיכון, נדבק לחוף הים בגובה נמוך כך שאי אפשר היה לגלות אותו במכ"ם. זה היה מפקד הטייסת אשר טס באופן אישי. משהו נראה לנו חשוד ולכן הזנקנו מטוסים גם לעבר רמת הגולן וגם לעבר חיפה, כדי להיות על הצד הבטוח. אבל המטוסים שלנו הגיעו שתי דקות אחרי שמטוס המיג חלף מעל חיפה. הוא עשה יעף ממערב למזרח, חזר לכיוון הים, שוב בגובה נמוך, וחזר לבסיסו. בדרכו החוצה הוא זוהה על ידי יחידה של חיל הים המוצבת בראש הנקרה. גם טייס מילואים של חיל האוויר, אשר היה במקרה בחיפה, ראה אותו וזיהה אותו בוודאות. במשך כמה דקות לנו לא היה ברור אם מה שקרה בחיפה הוא כתוצאה מטיסת המיג או כתוצאה מהמטוסים שלנו שהזנקנו אותם במהירות לעבר חיפה. אבל אין כל ספק שהיה זה מיג-21.

המיג חלף בשעה 16:00 וכמה דקות. באותו יום אחרי הצהריים, בשעה 17:00 וכמה דקות, עשינו שני ייעפים מהירים מעל דמשק בזוג פנטומים, וכמובן, שיצאנו בהודעה על שני הדברים גם יחד. כלומר, על כך שמטוס מיג 21 חלף על פני חיפה, ועל כך שמטוסים שלנו חלפו על פני דמשק.

בשעה 00:30 חזרנו על אותו הקונץ, אבל לא רק מעל דמשק, אלא גם מעל לטקיה, חלב, חמת וחומס, בכל מקום על ידי מטוס פנטום בודד. כלומר, השתתפו 4 מטוסים: אחד ללטקיה, אחד לחלב וחומס, אחד לחמת ואחד לדמשק. יש לנו הדים כמצופה. שבר שמשות אשר גרם לבהלה ודאגה, אבל בסך הכל זוהי פעילות בתחום הפסיכולוגי.

בדרך חזרה המטוס עבר במהירות על קולית גם מעל צור וצידון. הוא היה במהירות שכזאת שגם שם גרם לנפץ על קולי. ממקורות מודיעין יש לנו ידיעה, כי כאשר הוא חזר, הוא סיפר סיפורי מעשיות על הקשיים והגבורות שגילה בדרך. הוא טען שהנ"מ היה רציני מאוד והוא נפגע או כמעט נפגע. אבל זה קישוט השייך כמעט באופן קבוע לכל פעילות שלהם. בפועל, מכוחותינו איש לא ירה. מטוסי היירוט הגיעו שתי דקות אחרי כך שהוא גם לא ראה אותם ולא הרגיש בהם. אבל כדי לפאר את פועלו וגם כדי להקטין אולי את הסיכויים לחזור על זה לעתים קרובות מדי, הוא סיפר שהיו לו בעיות של נ"מ והוא יצא, אפשר לומר, במזל. זה ידוע לנו ממקור מודיעיני סודי.

ביום ו', למחרת, הסורים פתחו באש טנקים על מוצב שלנו בצומת רפיד. לא היו לנו על כך שום התראות. שלושה פגזי הטנקים היו מדויקים על המוצב שלנו. יש לנו חמישה פצועים - שנים פצועים קשה ושלושה פצועים קל. בשבת הם ירו שוב בטנקים על מוצב 33, הנמצא דרומית לצומת רפיד. לא היו לנו שום נפגעים.

איננו רואים בזה עדיין שינוי הקו הסורי. כלומר, עדיין איננו יכולים לומר שהסורים החליטו לפתוח כאן את קו החזית כקו חזית פעיל, אבל ברור לנו שהמיג בחיפה בא כתגובה על ה"בומים" שלנו מעל דמשק לפני כשלושה שבועות. ידענו על כך שהם מתאמנים בייעפים מהירים. לקח להם שלושה שבועות לאגור אומץ, והם עשו זאת. אחר כך, הפעילות שלנו מעל חמש הערים, בכל אופן חייבה אותם לנקיטת איזה שהם צעדים. עכשיו הם החליטו לעשות זאת על קו הגבול, כי כנראה הם מעריכים שמצבם שם יותר איתן מאשר באיזור שהיא זירה אחרת, כולל הזירה האווירית.

הודעת הדובר הסורי היתה מאוד מחוצפת. הם הודיעו: כוחותינו פתחו באש על מוצב ישראלי, הרסו אותו; ביום ו' הם הודיעו על כל שהיו לנו חמישה הרוגים, שנפגע לנו טנק, נפגעו לנו נגמ"שים וכד'. כלומר, בניגוד לפעמים הקודמות, כאשר הם ניסו להסוות זאת בתקריות שאנו התחלנו בהן, אולם הם רק השיבו באש - הרי הפעם, גם שלשום וגם אתמול, ללא שום בושה, הם הודיעו שזאת היתה יוזמה סורית על המוצב שלנו. זה באשר לסוריה.

שר התיירות מ. קול:

ברור שהפעילות הזאת איננה בהשפעה מצרית?

הרמטכ"ל ח. בר לב:

אין לנו שום ידיעות בתחום הזה, אשר המאמרים מתייחסים אליו כאל דבר וודאי. לנו אין שום ידיעות על כך שהמצרים, בתקופה האחרונה במיוחד, לחצו, פנו או ביקשו וכי הסורים נענו להם. ידוע לנו שהמצרים כל הזמן לוחצים על החזית המזרחית לגלות פעילות, אבל אין לנו שום ידיעות על משהו מיוחד בשבועות האחרונים.

שר הפיתוח ח. לנדאו:

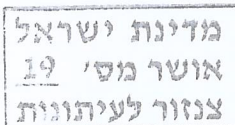
בקשר לפגיעות הטנקים בעמדות, אין לנו שם שכבת

פיצוץ?

הרמטכ"ל ח. בר לב:

אין שם שכבת פיצוץ. בעמדות אין שכבות פיצוץ. פגז של טנק אם הוא פוגע בעמדה, הוא יחדור כל עמדה.

שר הפיתוח ח. לנדאו:

מה לגבי הקיר?

הרמטכ"ל ח. בר לב:

נגד פגזים של טנקים כמעט שאין מוצבים העומדים בפניהם. אם הפגז הראשון לא חודר - אז הפגז השלישי חודר. זה בכינון ישיר. אלה הם פגזים החודרים שריון של טנק, משום כך ברור שביצורי עפר יותר קל להם לחדור.

בגירת הסורית הם ניסו הלילה להתקרב למוצב. עדיין אינני יודע אם היו אלה כוחות סדירים או כוחות בלתי סדירים. על כל פנים, התנועה הזאת שלהם נתגלתה וכוחותינו פתחו באש והניסו אותם. תוך כדי האש הזאת נהרגו שני סורים והם נמצאים בשטח שלנו. ההודעה הסורית, כמובן, אומרת שהם פתחו באש על המוצב, השמידו לנו והרסו לנו, ולגבי עצמם הם אומרים שהיו להם שני פצועים, אבל ברור שיש להם שני הרוגים, כי הם נמצאים בשטח שלנו. הדבר קרה צפונית לקונייטרה.

בגירת הירדנית התנהלה הפעילות פחות או יותר כרגיל. לא היו הפגזות ופצצות על ישובים, אבל בבקעת הירדן היו חדירות, ובעמקים, בעמק הירדן ובעמק בית שאן היו מספר פתיחות אש על כוחות צבא. במקרה אחד, באש של מחבלים על סוור, נהרג חייל משמר הגבול ונפצע חייל צה"ל. הדבר היה באיזור גשר. בעקבות הפעילות הזאת תקפנו מן האוויר בשני מקרים מוצבים, וגם בארטילריה. פעם מול אל-חמה ופעם שניה מול גשר. כמובן, בכל תקרית כזאת, כאשר הם יורים, מתפתחת תקרית מקומית. אבל, כפי שאמרתי, בשבוע הזה הישובים לא היו מעורבים בתקריות הללו. בשבוע הזה ערכנו 39 מארבים מעבר לקו הירוק. הדבר כולל גם את הערבה וגם את שתי הגזרות האחרות.

בגיזרה המצרית נמשכה הפעילות הרגילה, כלומר, מדי פעם הפגזה, אמנם לא מסיבית אלא של מספר פגזים. מדי פעם אש מנשק קל. בגיזרה הצפונית מקנטרה וצפונה, המצב, אפשר לומר, שקט. במשך השבוע הזה, גם הארטילריה והפגזים האחרים אשר הופיעו מדי פעם, פסקו. בגיזרה זאת כמעט ואין תקריות, גם לא מנשק קל. אבל בגיזרה מקנטרה ודרומה התקריות נמשכות בהיקף של מספר פגזים כל פעם ואש מנשק קל, גם כן לא מבוקרת ולא רבה.

אתמול היה מקרה של מארב יום מעבר לתעלה על הכביש צפונית לאיסמעיליה. סיור שלנו נתקל במארב. הבחורים שלנו מעריכים את המארב בסדר גודל של 10 מצרים, אשר היו בצד שלנו של התעלה, מערבית לכביש. לא היו לנו נפגעים. בין המצרים יתכן ונפגעו שנים, כי ראו שנים נגררים ויש גם עקבות, אבל אף אחד מהם לא הושאר בשטח שלנו. בו-זמנית להתקלות הזאת הנחיתו המצרים אש ארטילרית על אחד המוצבים שלנו באיזור איסמעיליה, מוצב הקרוב לאיזור התקרית, על מנת שלא יוכלו להתקרב משם. הטנקים שלנו הגיעו למקום וגם מטוסים, אבל כל זה לא מנע מהמצרים לעבור את כמה מאות המטרים מהמקום שבו היה המארב אל התעלה, להכנס לסירה ולעבור לצד השני.

הבוקר, בשעה 09:00 תקפו המצרים מן האוויר שלושה מוצבים שלנו. כל הפצצות נפלו מחוץ לאיזור המוצב. בכל מקרה, כרגיל, הם באו נמוך, שחררו את החימוש במהירות ופנו מערבה. תקיפה כזאת נמשכת אולי 30-40 שניות וקשה מאוד לייט אותם. המוצבים פתחו אמנם באש נ"מ מאותם כלי נשק שיש בידיהם, אבל קשה מאוד לפגוע במטוסים, כי מדובר ביעף מהיר, הם אינם מתרוממים יותר מדי גבוה, הם אינם חוזרים על התקיפה, אלא ביעף אחד הם מגיחים מן הצד המצרי, משחררים את החימוש וחוזרים. בשלושה המקרים לא נפלה אף פצצה אחת בתחום המוצבים.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

המכ"ם הרוסי שברשותנו לא יכול לגלות אותם?

הרמטכ"ל ח. בר לב:

הם באים נמוך מאוד.

ראש הממשלה ג. מאיר:

מה זאת אומרת נמוך מאוד?

הרמטכ"ל ח. בר לב:

אם אומר זאת במטרים - כ-10-20 מטרים מעל לפני השטח, לפני הקרקע הם אינם שולחן ישר. כך שגם פני הקרקע אינם מאפשרים למכ"ם לגלותם. המכ"ם של ה"הוק" מיועד במיוחד לגובה נמוך. הוא מגלה אותם כאשר הם מתרוממים קצת על מנת להטיל את החימוש, אבל זה כבר מאוחר. כך שלדברים כאלה אין עדין הפתרון הטכני. ולשם השוואה, החדירה שבצענו לדמשק, למרות שהיה זה לילה בלי ירח, נאלצנו לטוס בגובה יותר גבוה, וטסנו בערך בגובה של 300 מטרים מעל השטח, ובכל אופן המכ"מים שלהם לא גילו גם את הטיסה הזאת, כי זה שטח הררי וישנם תוואי קרקע המסתירים, ודבר אינו מתגלה. אין לזה למעשה פתרון טכני. אבל, כפי שאמרתי, כל עוד הם יתקפו בשיטה הזאת, של גישה מאוד נמוכה ומשיכה ברגע האחרון, כך שאי אפשר לכוון מראש ואי אפשר לחזור על הכיוון - ישנם סיכויים טובים מאוד שהתקיפות תהיינה בלתי יעילות ובלתי מדויקות. אם הם ישנו את שיטה ויימשכו יותר מוקדם, ולא יסתפקו ביעף אחד אלא יחזרו על היעף הזה - אי אפשר יהיה לעשות זאת ב-30-40 שניות, אלא יצטרכו להתעכב באיזור 2-3 ואולי לפעמים גם 4 דקות, הרי זהו זמן מספיק להתערבות, גם על ידי טילי ה"הוק" וגם על ידי מטוסי היירוט. זה באשר לפעילות בקו התעלה עצמו.

מדינת ישראל
אוסר מס' 19
צנזור לעיתונות

במשך השבוע תקפנו מדי יום מטרות לאורך התעלה, סוללות ארטילריה, מוצבים וסוללות נגד מטוסים. ערכנו גם שתי תקיפות על מחנות צבאיים בעומק מצריים. בשתי התקיפות הדיווחים של הטייסים שלנו היו שהפגיעות היו במחנות עצמם. יש לנו ידיעות שהפגיעות הללו הן פגיעות יעילות וכי למצרים ישנם נפגעים. אפילו ההודעה הרשמית המצרית מדברת על חמישה הרוגים ונדמה לי, 150 פצועים, אם אני טועה. אבל אלה הן הודעות רשמיות. ממקורות מודיעין יש לנו קטעי ידיעות המצביעות על כך שיש להם נפגעים רבים במחנות הללו. אבל כפי שאמרתי, קשה מאוד להיות כאן מאוד ספציפיים. יתכן שבעוד כמה שבועות תהיה לנו מצלמה במטוס הפנטום, אשר תוכל לצלם את הפגיעות של אותו מטוס. אחרי שהוא משחרר את החימוש ויוצא מהתקיפה, המצלמה במטוס עצמו מצלמת את מקור הפגיעה, כך שיהיה לנו עוד מקור, לא לגבי הנפגעים אלא לגבי מידת דיוק הפגיעה. אנו לפעמים מתכוונים למחסן טילים או למבנה מסויים, ואם המצלמה תצביע על כך אם המחסן או המטרה נפגעו, ובאיזו מידה נפגעו - הדבר יתן לנו מקור אינפורמציה נוסף.

ברצועת עזה היתה לנו תקרית בליל שבת, כאשר כוח שלנו, על סמך ידיעות שהיו לנו, נכנס למחנה הפליטים באל-בורג', במגמה לסרוק ולבדוק בית מסויים אשר בו, לפי הידיעות, היו צריכים להמצא מחבלים. הכוח הזה נתקבל באש עוד לפני שהוא הצליח להגיע לבית עצמו, מתוך מחנה הפליטים. וכאן, בגלל מסיבות מובנות, איננו פועלים כפי שאנו פועלים, נאמר, בשטח פתוח אשר יש בו מבנה בודד וצריך לבדוק אותו ולטהר אותו. איננו מטהרים עם אש אלא פותחים באש רק אחרי שנפתחה אש עלינו. וזה מה שקרה במחנה פליטים זה. מאש המחבלים נהרג חייל ונפצעו שני חיילים. מבין המחבלים נתפס מחבל אחד אשר היה מבוקש, וכנראה יש עוד מחבל אחד פצוע, כי מצאנו במקום קלצ'ניקוב מרוסק מכדור וסימני דם. ההליכה בעקבות סימני הדם לא הביאה למעצרו של האיש הנוסף. על כל פנים, האחד שישנו בידינו הוא אחד המחבלים המבוקשים. אלה הם הארועים העיקריים של השבוע שעבר.

שר התיירות מ. קול:

היתה ידיעה על כך שבאחד האיזורים של מחנות הצבא אשר הפצצנו במצרים, בקרבת מקום נמצא בית ספר אמריקאי, וכאילו היתה פניה אלינו מצד האמריקאים שלא לפגוע בבית הספר הזה. הייתי רוצה לדעת האם ידיעה זו נכונה.

שאלתי השניה מתייחסת לכרוזים. היתה בזמנו הצעה שכאשר אנו טסים מעל מצרים נפזר כרוזים. נאמר לנו אז על ידי הרמטכ"ל שהמטוסים אינם מותאמים לכך והדבר מחייב סידורים טכניים מיוחדים על מנת שהם יוכלו להוריד את הכרוזים בשעה שהם עוברים מעל מצרים. האם יש מעשה בכיוון זה כדי שאפשר יהיה להתחיל להטיל כרוזים?

הרמטכ"ל ח. בר לב:

לשאלה השניה - התקדמנו בשטח זה וישנם לפנטומים מיכלים לכרוזים. אבל כאן יש שתי בעיות. בעיה אחת - שבשעת פיזור הכרוזים, המיכלים עצמם נפתחים והם עלולים ליפול ועלולים לחשוב שהיתה כאן הפצצה. בעיה שניה - אותו מטוס הנושא את הכרוזים לוקח גם חימוש וטס להפצץ מטרות. טכנית, הוא יכול לקחת מיכל של כרוזים, אבל מעשית העניין הזה לא נראה לי, משום שלעיתים קרובות קורה שאחת הפצצות אינה משתחררת בעת התקיפה. פנטום יוצא עם 12 או עם 18 פצצות, ואחת נשארת תלויה. ואז, עם מטוס כזה לעבור מעל קהיר ולזרוק כרוזים, הדבר לא נראה לי, כי פצצה כזאת יכולה להשתחרר במקרה דווקא באותו הרגע, ולא לכך התכוונו. כל מה שאמרתי, זוהי תשובה לצד הטכני. לצד העקרוני, האם לזרוק כרוזים ומתי לזרוק כרוזים - אני מבין שלא זאת היתה הכוונה.

אשר לשאלה הראשונה, אולי לא אני אענה.

ראש הממשלה ג. מאיר:

אשר לבית הספר - זה נכון. האמריקאים הודיעו כי בקרבת המחנה שאותו הפצצנו, במרחק לא גדול ממנו, ישנו בית ספר. אנו לא ידענו על כך. לא קרה שום דבר לבית הספר. אומרים שזוגיות אחדות נופצו. זהו בית ספר אמריקאי. לפי דבריהם לומדים בו 200 ילדים אמריקאים וכ-100 ילדים נוספים, כנראה ילדי עובדי שגרירות אחרות. לא זאת הכוונה. מובן.

מדינת ישראל
אשר מס' 19
צנזור לעיתונות

שר הבטחון מ. דיין:

האמריקאים לא טענו שהפצצות נפלו מחוץ למחנה הצבאי. הם אמרו שהפצצות נפלו על המחנה הצבאי, אבל המחנה הזה נמצא במרחק של קילומטר וחצי מבית ספר אמריקאי, ולכן גם הדף האוויר הביא לניפוח השמשות.

320. ש א ל ה

השר ח. ברזילי:

מה קרה, ואם קרה - כיצד קרה, שמטוס "אל-על" נחת במקום שאין לנחות בו, בג'נבה, כאשר הוא מוביל נשק?

שר התחבורה ע. ויצמן:

אני יכול רק לומר, שדבר כזה לא יקרה יותר. זה מסתדר. מדובר בחלקי חילוף לפנטומים.

ראש הממשלה ג. מאיר:

הוא לא נחת במקום שלא צריך היה לנחות בו. ידוע שעל פי חוקי שוויצריה אין להעביר מטען צבאי גם בטרנזיט. נשלח ארגז, לא בסתר, הכל היה גלוי וכתוב על הארגז, מאמסטרדם לישראל. איש "אל-על" במקום, בטעות, העמיס את הארגז על מטוס "אל-על" שהיתה לו נחיתה ביניים בג'נבה, במקום להעמיסו על מטוס "אל-על" שטס ישירות לישראל. הם הורידו את הארגז. הם יודעים שלא היה פה שום דבר סודי, או שרצו להבריח את הארגז. הכל היה גלוי. אולם על פי החוקים שלהם - כך המצב. המאמצים מופנים לכך שהם ישחררו את המטען הזה. אם רוצים, ישלחו זאת חזרה לאמריקה ולא לישראל. שר התחבורה אומר שהדבר מסתדר. ברור שזאת היתה רשלנות של איש "אל-על".

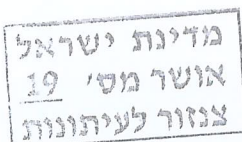
321. התיישבות בחברון

השר מ. בגין:

לפני שאנו ניגשים לענין, הייתי מציע שהיום נצביע על ענין 250 המשפחות בחברון. הדיון נסתיים ואפשר היום להצביע על כך.

ראש הממשלה ג. מאיר:

הסיכום אז היה שאנו מוסרים זאת לוועדת השרים לענייני בטחון. הדבר היה נרשם על סדר היום לישיבה שהתקיימה ביום ה' שעבר. אבל ביום ה' שעבר עסקנו בענין אחר. אני חושבת שאיננו צריכים לגזור עכשיו זמן לענין הזה. עכשיו אנחנו צריכים לדון על התקציב. ביום ה' תהיה ישיבת ועדת השרים לענייני בטחון ואז נצביע על כך.

322. הסדר כולל מוסכם בין הממשלה, ההסתדרות ולשכת התיאום של הארגונים הכלכליים בדבר מדיניות השכר, המחירים והמסים לשנים 1970/71

שר האוצר פ. ספיר:

כאשר הבאנו לכאן את התקציב, אשר היה בו פער של שני מיליארד לירות, אמרנו שנחפש לכסות את ההפרש הזה על ידי קימוצים, מסים והיטלים נוספים, על ידי תוספת מילווה. כבר אז הערכנו שכמחצית מן הסכום הזה, כ-900 מיליון לירות נצטרך לבקש שוב מבנק ישראל, כשם שעשינו זאת בשנה שעברה.

בינתיים נסעתי ל-18 יום לחוץ לארץ, בעיקר בענייני ה"בונדס" ולשם בדיקת אפשרויות של גיוס אמצעים לזמנים בינוניים. לא אדווח לכם עכשיו על כך. אני יכול רק לומר, כי נוסף על הצרות שיש לנו ב"בונדס", וידוע כי אנו רוצים יותר כסף, הרי האיש המרכזי ב"בונדס", שוורץ, חולה מאוד, ואין דבר זה מחזק את העניין. הוא נכנס עכשיו שוב לבית חולים ואינני יודע מה יהיה. על כל פנים, הדבר דורש טיפול נמרץ.

עם שובי ראיתי את הסכומים שהסתמנו, ונוכחתי לדעת כי צריכים להטיל מסים בלתי ישירים נוספים וביטול סובסידיות בסכום של 570 מיליון לירות. קודם כל, הסכום הזה כשלעצמו הפחיד אותי. ועוד לפני שדיברתי עם אחרים, וגם לאחר שמספר דברים הוצאנו מהחבילה הזאת, בכל זאת נותר סכום של 570 מיליון לירות ואתן דוגמה, למשל, אי-ביטול הסובסידיה על הלחם או על השמן.

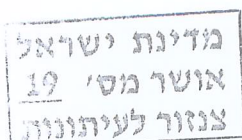
לפני כחודש ימים או שישה שבועות זרקו התעשיינים לחלל העולם את ההצעה, כי הם היו מוכנים ללכת לעיסקת חבילה. פירושה של עיסקת חבילה זאת: אי העלאת מסים, אי העלאת מחירים, העלאה מוסכמת של השכר. כאשר ההצעה הזאת הוצעה על ידם, ההסתדרות דחתה את ההצעה הזאת. הנחתי, כי הסכום הזה של 570 מיליון לירות, משום שהוא מקיף כל כך הרבה פריטים - ומפני שיש בדרך כלל רצון להעלות מחירים, הן מפני שחומרי הגלם עולים בחוץ לארץ והן מפני סיבות אחרות, שלא אמנה אותן עכשיו - הנחתי שסכום זה יביא לפתיחת מחול שדים. אם לזה אצרף את מה שהודיעו לי אנשי ההסתדרות - כי אם מעלים את המסים בסכום של 570 מיליון לירות, יועלו גם המחירים ואז הם הופכים את ה-6%-8% תוספת שכר לדבר לא ריאלי - הרי מובן שנבהלתי עוד יותר.

ביום ששכתי מחוץ לארץ, באו עלי נציגי התאחדות בעלי התעשייה או לשכת התיאום, כפי שהם נקראים, ואמרו לי כי הם מסכימים ומוכנים פעם נוספת לבחון את ענין עיסקת החבילה. עוד באותו ערב, למרות שההסתדרות קיבלה כבר החלטות ולמרות שאנו צריכים היינו למחרת היום, ביום ד', לדון על הפעלת 570 מיליון הלירות - עוד באותו ערב, ביום ג', לפני חמישה ימים, פניתי למזכיר ההסתדרות ושאלתי אותו מה הוא סבור שיהיה? הוא חזר והדגיש כי מדובר בהחלטות ההסתדרות - ואלו לא רק החלטות ההסתדרות, אלא זהו למעשה רצון העובדים לקבל תוספת של 6%-8% אשר תהיה ריאלית.

בינתיים, כמה ארגונים וכמה איגודים מקצועיים - ובמילה "ארגונים" אני כולל, למשל, את האקדמאים - הגישו לנו כבר את תביעותיהם. חלק הגישו באופן רשמי וחלק הגישו באופן בלתי רשמי. מה שהוגש עכשיו על ידי האקדמאים שלא באופן רשמי, וממה ששמעתי לפני נסיעתי מאחד המוסמכים בארגון זה, מתברר כי הם רוצים תוספת של בערך 20%. אני גם יודע שפועלי הבנין הגישו בקשה לתוספות שכר...

שר השיכון ז. שרף:

המסתכות ב-20%-25%. 25% למטה, ו-20% למעלה.

שר האוצר פ. ספיר:

וישנם גם איגודים מקצועיים אחרים. אני אומר זאת, כי בעיסקת החבילה, אשר אני קראתי אותה בשם "הרע במיעוטו" אני רואה איזה שהוא סכר נגד תביעות אלה.

ביום רביעי שעבר, בשעה 17:00, צריכה היתה להתכנס ועדת השרים בראשותו של השר גבתי, על מנת לקבוע סופית את 570 מיליון הלירות שקבענו כתוספת מסים. לאותו הלילה הועמדו אנשים במצב הכן על מנת להוציא את הצווים. כאשר סיפרתי באותה ישיבה כי קיימת אפשרות כזאת לעיסקת חבילה, התרשמתי - זאת לא היתה החלטה פורמלית - ונשארתי בהתרשמותי, כי כל השרים שהיו באותה ישיבה - ושאלתי כל אחד לדעתו האישית - חושבים שצריכים לנסות ללכת בדרך של עיסקת החבילה, אשר יש בה משום ריסון של כמה דברים. ריסון קונקרטי בוודאי. אוסקאר גאז שהיה אצלנו, היה אומר שזה ה- DEEP INSURANCE. כלומר, זה היה משפיע על הייצור של ענפים רבים. אני מעריך שזה היה מביא, מינימום, להתייקרות של 5%-6%. לפי ההסכמים הקיימים בין ההסתדרות לבין התאחדות בעלי התעשייה - שאמנם אינם פעילים בשנים הללו, כי העניין איננו אקטואלי - אין לי כל ספק כי אם המחירים עולים באמצע השנה מעל ל-5%, חוץ מההעלאה הריאלית, היתה מתעוררת מחדש שאלת תוספת היוקר עוד באמצע השנה. משום כך עליתי על הדרך השניה, בהתחשב בשיקולי אני, על דרך עיסקת החבילה, וגם משום שחשבתי שוועדת השרים יכולה לדחות את הדיון, או שהיא לא רצתה או שלא היתה צריכה לקיים את הדיון על 570 מיליון הלירות. ושוב, לכן עלינו על דרך עיסקת החבילה. הבוקר בשעה 01:30 נגמר העניין.

בעיסקת החבילה ישנן שלוש הבטחות. ישנה הבטחת ההסתדרות בענייני שכר, שהיא לא תדרוש יותר מזה. כל האיגודים המקצועיים הארציים התחייבו לא לדרוש יותר וההסתדרות עומדת מאחרי זה. גם מקבלים תוספת של 3%. זוהי תוספת של 4% משכר היסוד או בערך 3% מהשכר הכולל, בעד שלוש השנים שעברו, כתוספת יוקר. בכך גמרנו ויכוח נוסף שהיה לנו עכשיו, לפיו צריכים היינו לחשב את הממוצע של שלוש השנים שעברו. עתה נקבע דבר ברור שכל חשבונות תוספת היוקר עד לאינדקס המיוחד של 1969 מסתכמות ב-3% (?) תוספת. אם יהיה יוקר ב-1970 - נחשב אותו לפי הממוצע של 1969.

התעשיינים או לשכת התאום של איגוד המעסיקים קיבלו עליהם לשמור על המחירים. אנו קיבלנו על עצמנו לא להעלות את המסים, פרט לסכום שלא קבענו אותו בדוקומנט אבל אנו מעריכים אותו במינימום של 100 מיליון לירות, על דברים שלמעסיקים ולעובדים לא איכפת שנעלה אותם.

לפיכך יוצא, שלאחר שאנו לוקחים בחשבון את הקימוצים בתקציב, את הגדלת היטל הבטחון, את הגדלת מילווה הבטחון, "רק" של 780 מיליון לירות, דבר שאנשי בנק ישראל חושבים - ופה יושב נגיד בנק ישראל, שיש לו הסתייגות, היסוסים או התנגדות לעצם העניין - שלא בא בחשבון לקבל מהם את הסכום הזה. נגיד בנק ישראל אמר שהוא מוכן יהיה לתת 500 מיליון, הוא יכול להגיד אולי 600 מיליון לירות, ואולם לא הנקודה הזאת עומדת כרגע לברור.

באמצע הויכוח נכנס איזה דבר שהוא משונה מאוד בעיני, אבל ואינני מערער על שופטים ואינני מערער גם על פרופסורים, אבל הם החלו בו. כנראה שמני הם התייאשו ועל כן הלכו לבן-אחרון והסבירו לו שאין פתרון אחר מאשר להגדיל את המסים בשיעור כפול ממה שאנו מציעים, כלומר, כפליים מהסכום של 570 מיליון לירות. הם גם אמרו שהשכר לא צריך לגדול בהתאם לזה שנקבע. כמו כן, הם העלו את העניין שבכלל משונה בעיני - כי הם דורשים פירות מידי. אפשר יהיה להחליט על פירות מידי, אך אין לו קשר לעניין, בין אם הולכים בדרך זאת ובין אם הולכים בדרך אחרת. לו האמנתי אפילו לשניה אחת שטוב לעשות פירות, לא הייתי מייעץ לממשלה להסס מללכת בדרך זאת. לא חשוב דעתי אני, אבל לא הייתי מציע לממשלה להסס מללכת בדרך זאת. כל הסיבוכים שישנם במילא ויהיו במילא, כגון, יוקר, מחירים וכד', היו נעשים גדולים יותר והיו משתבשים עוד יותר. מה שראינו הוא, שהדולר יכול לעלות 5 לירות או אפילו 10 לירות - את 600 מיליון הדולרים שאנו צריכים לתת לבטחון, לעומת 80 מיליון דולר בשנת 1964, כפי שזה היה בשנה הראשונה להכנסי לתפקיד - זה לא היה משנה. שנית, אין זה משנה אם עושים פירות ומיד, בהתאם לגודל הפירות, מקבלים את תוספת השכר. מה גם שישנה עכשיו תעסוקה

מלאה. אם עושים פיחות במצב שכזה, יש לזה שם - זה פיחות דה לוכס, פיחות בשביל להרע להמונים, פיחות בשביל להדק את החגורה. אבל אפשר להחליט שעושים פיחות שכזה ומעבירים את ההחלטה הזאת. אני זוכר, למשל, על מה שוויתרנו מיד ב-1962 ומה יצא מהענין ההוא. אינני רוצה לחזור על כך. אני רק אומר שאין קשר בין ענין אי-פיחות לבין העיסקה המוסכמת הזאת, הנקראת "עיסקת החבילה".

בארבעת הימים האלה הייתי מוכן ללכת לכאן או לכאן. אני רואה את הענין של עצמי מבחינת פצוע, אבל פצוע משני צידי הגוף. באיזה צד שלא מניחים אותו, כואב לו.

ראש הממשלה ג. מאיר:

"לכאן או לכאן" אין הכוונה לענין הפיחות. זה

צריך להיות מובן.

שר האוצר פ. ספיר:

אני מדבר על עיסקת החבילה. אני מכיר את ענין הפיחות. פיחות זה תרתי דסתרי. זה לא אומר שום דבר לממשלה. אינני מאמין בזה שיש בכך משום פתרון הבעיות של הגורם הבטחוני אשר הוא גורם עצום ללחצים אינפלציוניים - ואנו מדברים כבר אחרי הקימוצים - ואשר הוא בעיני, אם אני לוקח בחשבון את הכל ביחד, מסתכם במינימום של 4.5 מיליארד לירות. דבר זה יכול להפתר על ידי פיחות, כשם שאגיד שאני יכול פתור את שאלת היריות ברמת הגולן על ידי כך שאעביר את בתי לשם. ואני אומר זאת לגבי ידי. אשר לדולרים, אשר להידוק החגורה של הציבור - את זה אפשר להחליט לעשות בלי פיחות או עם פיחות. אם ימצאו שצריכים לעשות את הידוק החגורה ולשם כך צריכים לעשות פיחות - יעשו פיחות. אבל בינתיים אינני רואה איך הולכים לקראת זאת.

על כל פנים, אם אני צריך ללמוד בענין המסים מהפרופסורים - כך היה הדבר לפני חמש שנים, אם איני לוקח בחשבון את השנתיים וחצי של המלחמה כזמן חירום, כאשר אשכול היה כבר ראש ממשלה; כאשר רצינו להעלות קצת את המסים בא פרופ' פטנקין עם הצעות דומות. ואינני רוצה כעת להתפלמס אתם, כי אני עפר תחת רגליהם כל הקשור למדע שהם עוסקים בו. ושנית, זה איננו מוסיף דבר. הדיבור על הפיחות איננו מוסיף דבר. אני גם כן מחפש את הדבר המינימלי. זה איננו תורם לענין, לא להבראת הכלכלה, לא להעברת הדולרים ולא למניעת הברחתם לחוץ לארץ. הזכירו לי, וגם נזכרתי בכך בעצמי, כי באו ואמרו שהם מוכנים לעזור את ענין היציבות - משום שלא יקבלו תוספת - רק אם הממשלה לא תעלה מסים. זה היה בשנת 1965. ישבנו אז ארוכות עם פרופ' פטנקין ועם מי שהיה הדובר הראשי שלהם, פרופ' ארדון ופרופ' איינשטאט.

במצב הנוכחי, בנתונים הקיימים, אני רואה זאת, כפי שכבר אמרתי, כרע במיעוטו. אני רואה בכך אפשרות הנותנת לנו נשימה, אולי נשימה ארוכה - אינני יודע - משום שבהסכם ישנם כמה יסודות אשר בהזדמנות הזאת השיגו אותם התעשיינים ואולי גם מישו מביין העובדים.

בהסכם החבילה מדובר על חוזה לשנתיים, כאשר בשנה הבאה מוסיפים, באופן נורמאלי 2% בלבד. אני רואה את כל הפרטים האלה כעקרונות. אני בטוח ומשוכנע שלו הטלנו ביום ד' את הגדלת המסים הבלתי ישירים בסכום של 579 מיליון לירות, ולסכום הזה יש להוסיף סכום של 640 מיליון לירות הכוללים את הביטוח הלאומי, הגדלת היטל הבטחון והגדלת מילווה הבטחון - כלומר, הסכום הכולל היה 1,140,000,000 לירות; ולדעתי, אין זה הסכום הסופי. לסכום זה צריכים להוסיף - מבחינת ספיגת הכסף - גם את הסכום של 750 מיליון לירות של הגידול הטבעי במסים, כלומר, מסים שלוקחים אותם מרווחים נוספים או בגלל העמקת הגביה - היינו מגיעים כבר היום לתוהו ובוהו. ואני מרשה לעצמי להגיד שאני חושד כי ישנן מחשבות שאולי הפיחות יפתור גם ענינים אחרים. וטוב היה להיות כבר היום בתוך הענין הזה של תוהו ובוהו של מחירים, ומחר - בתוך תוהו ובוהו של השכר.

היות ואינני גורס זאת - אני מחפש עד כמה שאפשר לאתר את השריפה, עד כמה שאפשר לדחות אותה. אני לא כל כך מאמין שעם העלאת הוצאות הבטחון - ואני מוכרח בכל הזדמנות לחזור על זה, וניסח את הדברים האלה בצורה הטובה ביותר, מה יקרה אתנו, שר הבטחון, בישיבת ועדת השרים לענייני בטחון אשר התקיימה ביום ה' שעבר. פרופ' פטנקין אומר למעשה אותם דברים. אנו מדברים על 20% מההכנסה הלאומית והוא מדבר על 19% מההכנסה הלאומית, משום שהוא איננו יודע את כל הפרטים. לא פרסמנו גם את הכל. ושנית, הוא איננו לוקח בחשבון את ההוצאות הבטחוניות הבלתי ישירות. לדוגמה, אם אדם הולך למילואים לתקופה של 42 או 50 יום. ברצוני לציין כאן, כי בימים אלה ישבתי אולי עשרים שעות עם התעשיינים ועם ההסתדרות בשני מישורים: במישור המשקי ובמישור הלא משקי. במישור המשקי - שיש לה משק עצמאי, ובמישור המקצועי. גם את הדברים האלה צריכים לצרף. ה-19% של פרופ' פטנקין מסתכמים השנה ב-25%. מי שרוצה לצורכי פולמוס או לצורך ההצעות שלו להתעלם מכך - יכול לעשות זאת, אני לא יכול להתעלם מכך.

עשינו את העניין הזה על דעתי אני. אין לי כל יסוד לחשוב שוועדת השרים בראשותו של השר גבתי לא היו אתי בעניין זה. על כל פנים, כל הצדדים, כולל הוועד הפועל של ההסתדרות, אישרו את ההסכם. ברור לי כי ההסתדרות היתה צריכה לעבור משבר כביר. וכבר היום ישנן כותרות בעתונים המופנות לבן-אחרון, מתוך דאגה לעניין.

אני מבקש לקבל את האישור על ההסכם הזה, ואני בעצמי אינני נותן את ראשי שכל הצדדים יקיימו אותו ככתבו וכלשונו. על כל פנים, אני מאמין שהוא טוב יותר מאשר יכול היה להיות המצב ללא ההסכם הזה.

אני מציע לחלק את הדיון בממשלה לשני חלקים, משום שהממשלה צריכה להגיד דברה. היום בצהרים מתכנס הוועד הפועל של התאחדות בעלי התעשייה. 77 פעמים עמד ההסכם הזה לתפוצץ. אפשר לנסות לעשות זאת גם עכשיו. אין שום קושי בדבר. אפשר להכניס לתוך העניין הזה את המוקש הקטן ביותר וההסכם לא יקום ולא יהיה. משום כך, אני מציע לחלק את הדיון לשנים. תחילה, אני מבקש לקבל את האישור להסכם, ואחר כך נדבר על אישור התקציב, המבוסס על ההסכם הזה. אני מתכוון להכנסה ולא להוצאה. אפשר היה למשוך את העניין עוד ימים ועוד שבועות. למעשה כבר דחינו את הגשת התקציב לכנסת מה-8 לחודש ל-16 לחודש זה. אנו יכולים למשוך את העניין ולא להתחשב בשום ציפיות ואף לא בטכניקה של הכנסת. אני מבקש שהיום נדע היכן אנו עומדים, גם אם נצטרך לשבת מספר ישיבות. אני יודע שישנם עניינים שהם יותר חשובים. אבל האמינו לי, שהיום, אתמול, העניין הזה קיבל את משנה חשיבותו.

ברצוני לומר עוד פסוק אחד, פסיכולוגי. במידה ולכל אחד יש דעת קהל, אם אלה העובדים, אם אלה התעשיינים או האזרחים - במידה ודיברתי יומיים שלושה אלה עם אנשים שונים, חוץ מכל האלה המצויים בתוך העניין הזה - כולם נשמו לרווחה מחשש הסיוט הזה שיהיה מחול שדים במחירים, אשר צריך היה להתחיל ביום ה', כפי שאמרתי ההצעה המוצעת היא הרע במיעוטו.

נגיד בנק ישראל ד. הורוביץ:

אני קצת מהסס מלומר את דעתי, אולם אני מביע דעתי בפורום הזה של הממשלה, אשר הוא פורום סגור, וברצוני להסביר גם את הסתייגותי מן ההצעה כפתרון לשאלותינו.

ברצוני לומר: מכיוון שאנו חשבנו שיש שני מוקדים כעת אשר בהם מתמקדת כל הבעיה הכלכלית שלנו - תקציב המדינה והמשא ומתן בענייני השכר - אנו עומדים בפני זה שלשני המוקדים האלה נמצא איזה שהוא פתרון, בוודאי מתוך הרצון הטוב ביותר ומתוך מאמץ גדול, אבל המאמץ הגדול הסובייקטיבי והרצון הטוב ביותר אינם פותרים את השאלה עצמה.

איננו נמצאים במצב רגיל. השנה הפסדנו בירות 280 מיליון דולר, ובשנה לפני כן -100 מיליון דולר. ברצוני לקרוא בפניכם מספר המתייחס לשלושת החודשים האחרונים, כדי להראות שבדברים אלה יש משהו של החשה.

בחודש אוקטובר ירדו היתרון ב-23 מיליון דולר, בחודש נובמבר - ב-36.5 מיליון דולר, בחודש דצמבר - ב-35 מיליון דולר. כלומר, בשלושת החודשים ביחד ירדה רזרבה ב-94 מיליון דולר. בישיבה הקודמת של הממשלה אמרתי שהרזרבות יורדות בקצב של מיליון דולר ליום. אז המעטתי בתמונה הזאת. הקצב הוא קצת יותר מהיר. הלוואי ואתבדה, אבל הוא יכול להיות קצת יותר מהיר.

במצב הזה, מה היא השאלה המרכזית בשבילנו? ההגיון אומר, לדעתי, שהבעיה המרכזית איננה בעית היציבות המחירים, אלא בעית מאזן התשלומים. כלומר, הבעיה היא, איך אנו בסוף 1970 לא נשאר ללא רזרבה, לא נשאר בלי דולרים. ואני לא צריך להסביר בפורום הזה מה זאת אומרת לבטחון, מה זאת אומרת לעליה ומה זאת אומרת לקיומו הפיסי של היישוב. זאת איננה שאלה של מטוסים. אפילו את המים אנו צריכים לקנות במטבע זר, כי את המשאבות אפשר להניח בחלקים העולים דולרים. להגיע למצב כזה - חמור לכל מדינה, אבל למדינה הנמצאת במלחמה והנמצאת בתהליך עליה מבורך - זה חמור שבעתיים. ואז האלמנט של יציבות מחירים לא אומר לי כלום.

אם אנו מוסיפים על ידי הגרעון בתקציב הממשלתי קרוב ל-800 מיליון לירות של כח קניה - כי אנו מזרימים יותר מאשר שואבים - זה המספר המעניין אותנו. במשק כולו המספר הקובע הוא 800 מיליון לירות, שאנו מוסיפים לכח הקניה, וזאת נוסף לסכום אחר המתקרב גם הוא לסכום הזה. וזה מה שמציע האוצר. אני מציע לא לעשות זאת. ואם עושים זאת - יציבות המחירים היא אסון, כי היא מגדילה את היבוא, את הפוטנציאל של הארוזיה של סחף הדולרים. ככל שהמחירים יהיו יותר יציבים - יהיה גרוע יותר. את היצוא אנו מעמידים במרכז דאגתנו, כי אנו עומדים על עברי פי פחת.

ראש הממשלה ג. מאיר:

במה זה משפיע על יציבות המחירים?

נגיד בנק ישראל ד. הורוביץ:

על ידי זה שהממשלה מזרימה למשק את הסכום שהיא צריכה לקבל מבנק ישראל - וזה אומר, למעשה, הדפסת הכסף - יותר משהיא סופגת ממנו, זה הגרעון התקציבי שלה. גרעון זה מתכסה במילווה מבנק ישראל. אבל זוהי הדפסת כסף, פשוטו כמשמעו.

אם בשנה שעברה הפסדנו 280 מיליון דולר - השנה נפסיד לפחות אותו הסכום, כי איננו מקטינים את כח הקניה. וזה קומולטיבי. מה שעשינו בשנה שעברה קיים גם הלאה, הוא איננו נעלם. אנו דוהרים בקדילאק לקראת תהום. אין כאן שום הקטנת צריכה. סיכמנו גם שתהיה תחלופה של כוחות ייצור משימוש בשוק האזרחי לשימוש מלחמתי.

יש בפני מחקר של איש אשר קיבל פרס נובל, פרופ' טנברגר מהולנד. הוא מראה במחקרו כי בגרמניה ובאנגליה בזמן מלחמת העולם השנייה, הורידו את הצריכה ב-30% באופן פיסי. אנו במקרה הטוב ביותר - ואינני מאמין בזה - נקיים את הסטטוס-קוו. במצב של היום אנו יכולים להרשות לעצמנו לקיים את הסטטוס-קוו? אם אנו סבורים שאנו מוכרחים להפנות כוחות ייצור, כוחות עבודה מייצור אזרחי לייצור מלחמתי, הרי איפה שהוא, במקום אחר, צריכים להוריד זאת. את זה לא רק שאיננו עושים, אלא אנו מתחייבים לא לעשות זאת, כי אנו מתחייבים לא להעלות מסים. ואין זאת שאלה של עליית מסים אלא שאלה שעליית המסים היתה צריכה להיות יותר גדולה מהתקציב. כלומר, באופן תיאורתי, צריך היה להיות עודף או לפחות איזון. אבל כאן ישנו גרעון עצום, נוסף על גרעון השנה שעברה; אנו מגדילים את כח הקניה; מקריבים על מזבח יציבות המחירים את יתרות מטבע החוץ; קונים את היציבות בכך שאנו שורפים את הדולרים.

במצב כמו שלנו ישנם שלושה פתרונות אפשריים, תאורטית, ואנסה לנתח כל אחד מהם.

הפתרון הראשון - לתת לעניינים ללכת כפי שהם הולכים. זה איננו פתרון, אבל בדיוק בפתרון זה בחרנו. כלומר, מבחינת מאזן התשלומים, אנו הולכים כמו שהלכנו - ירידה במיליון דולר ליום, או אפילו קצת יותר. זהו הפתרון הראשון.

מדינת ישראל
אוסר מסי 19
צנזור לעיתונות

לדעתי, עיסקת החבילה אינה עונה על הדבר הזה, אינה עונה על הדבר העיקרי - אין כל הקטנה של כוח הקניה, יש הזרמה נוספת של 800 מיליון לירות.

שר האוצר פ. ספיר:

וללא עיסקת החבילה, כמה צריך היה להיות הגרעון?

נגיד בנק ישראל ד. הורוביץ:

אגיע גם לזאת.

השר א. ל. דולצ'ין:

כיצד גידול האוכלוסיה בכל זאת משפיע על הענין

הזה?

נגיד בנק ישראל ד. הורוביץ:

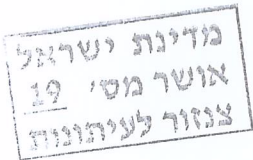
אני חולק על כך שהשאלה היא רק במאזן התשלומים, רק שאלה של יבוא בטחוני. היבוא הבטחוני הוא גדול ומגיע ל-600 מיליון דולר. אני גם חולק על דעה שעיקר נקודת התורפה היא היצוא. היבוא הבטחוני הוא 600 מיליון דולר בעוד שכלל היבוא מגיע ל-2,400 מיליון דולר. זאת אומרת, היבוא הבטחוני הוא בערך רבע. ונכון אמר פרופ' פטנקין אתמול, שהיבוא הבלתי בטחוני גדל יותר מאשר היבוא הבטחוני. היבוא הבטחוני הוא גורם חשוב אבל הוא גורם קבוע. כולנו מאמינים שהוא גורם קבוע שאי אפשר כרגע להקטינו. משום כך, יש לפעול על הגורם האחר, ואפשר על ידי הגורם האחר לפתור את השאלה, כי הגורם האחר הוא כל כך הרבה יותר גדול - 1,800 מיליון דולר לעומת 600 מיליון דולר יבוא בטחוני.

אמרתי קודם שיש איזה מאיץ בכל הענין הזה אשר יפעל. המאיץ הנוסף הזה אלו הן הציפיות. כלומר, כל מי שמביט על מאזן התשלומים ורואה איך מתפתחים הענינים, חושב שוודאי שער המטבע הוא דבר שאין להמנע ממנו. ישנן ציפיות והן משפיעות בצורות הבאות: מי שיש לו כסף משתדל לייבא סחורות כדי להפטר מהלירות ולייבא סחורות. על ידי כך מוציאים יותר דולרים, כי את הסחורות קונים בדולרים. היצואן משתדל יותר ויותר לטעון שהתמורה עבור סחורתו לא הגיעה. כלומר, לעכב את התשלום עבור הסחורות בחוץ לארץ. יצואנים אחרים משתדלים למכור באשראי, ואינני יכול להוכיח להם שהם כן יכלו למכור את הסחורות שלא באשראי. אם נותנים אשראי לתקופה של שנה, פירוש הדבר, שהכסף יבוא לכאן יותר מאוחר ועל כן הם סבורים שיהיה להם רווח כתוצאה מהפיחות. אדם שחשב להעביר לכאן דולרים במטרה להשקיע אותם כאן, לא מעביר אותם, מפני שהוא חושב שאם הוא יחכה תהיה לו אפשרות לקבל תמורה יותר גדולה, ואת הנכסים שהוא יקנה - הוא יקנה יותר בזול. לכן, בכל הדרכים האלה הציפיות פועלות כמאיץ לארוזיה, לסחף של הדולרים, לניקוז הזה.

קיימת אפשרות - ואני מקווה שכך גם יהיה - ששר האוצר הצליח בשליחתו בחוץ לארץ להגדיל את זרם הדולרים שיגיעו לארץ ממקורות ציבוריים ומהלוואות. אבל גם אז אנו צריכים לחשוב שיש לנו מקום בשביל הדולרים הללו במשק, במצרכים חיוניים, ברזרבות, ולא צריכים ללכת לאיבוד הזה של הדולרים בגלל מדיניות בלתי נכונה. כלומר, אנו לא צריכים לקנות משהו שהוא זמני ואשר אין לו לדעתי ערך כיום, בגלל המחשבה שיש לנו כרגע תקווה לקבל יותר דולרים. זה לא מצדיק את זה. דבר זה, כשלעצמו, תבוא עליו ברכה, אבל זה איננו מצדיק מדיניות הגורמת לסחף של הדולרים האלה בגלל זה שאנו יכולים להשיג 100-150 מיליון דולרים נוספים, כאשר הדבר הזה כשלעצמו הוא טוב ביותר.

עם כל הגורמים האלה - גורמי הציפיות - הפעולה שנעשית על ידי הניקוז של הדולרים, הסחף של הדולרים - נוסף עוד 800 מיליון לירות, זהו הקש ששובר את גבו של הגמל. זה ברור לי שזהו מרשם בטוח לאבד את שארית הרזרבות מבלי להתאמץ.

הענין הזה של המאמץ המלחמתי, מחייבת העברת שימושים - באותם גורמי הייצור הקיימים, כח העבודה, חומרים וכו' - משימוש אזרחי לשימוש צבאי. זה הכרחי, זה נחוץ, אבל זה לא ניתן על ידי זה שאנו כובלים את ידינו לא להעלות את המסים.

הפתרון הזה הוא יותר מדי קל. הוא איננו פוגע באף אחד. הוא לא יפגע בצריכה בשום אופן, כי הסך הכל הקובע בצריכה הוא סך כל כח-הקניה הנמצא במשק, והוא יגדל על ידי גרעון של 800 מיליון לירות. הוא לא יקטן. ראינו מה קרה בכוח הקניה בשנה שעברה עם התוספת שהיתה וכיצד היא פעלה. ומעל לכל זה אנו מוסיפים עכשיו כוח קניה נוסף למשק - וזה בדיוק מה שחסר לנו!! בענין זה יש למסים ענין חשוב, הרבה יותר מאשר ריסון השכר. חשוב בסופו של דבר, לא כמה סופגים, אלא מהו ההפרש.

אם אני מתנגד לכך שאנו נעשה את הגרעון הזה - וכסף של בנק ישראל איננו כספי אני, הוא לא שייך לי - הרי זה משום שאני רואה את התוצאות החמורות ביותר שישנן לכך, וההשפעה שיש לכך על מטבע החוץ.

יש פתרון שני אשר יכול לסדר את ענין מאזן התשלומים ואשר אני מתנגד לו בכל נפשי כשם שאני מתנגד לפתרון הראשון. הפתרון השני הוא מה שנקרא בעולם - דפלציה חריפה, או מה שאנו קוראים בשפה העברית "מיתון חריף". והייתי בזמנו בעד מיתון, יחד עם שר האוצר. עשינו זאת יחד. כיום, אני מתנגד למיתון לא מפני שאני מתנגד לו כדבר עקרוני, אלא משום שבתנאים שלנו אשר נוצרו בינתיים - מיתון בזמן מלחמה, מיתון בזמן עליה הוא ענין חמור ומסוכן ביותר.

פירושו של דבר 100 אלף מחוסרי עבודה. זה אומר הקטנת כח הקניה בצורה מאוד חריפה, זה אומר הקטנת העליה, כי איש לא יבוא לארץ כאשר יש בה 100 אלף מחוסרי עבודה. זהו פתרון שני שלפעמים עושים אותו, אבל הוא קשור וכוון באבטלה גדולה. מחוץ לכך שהוא בלתי אפשרי במובן הפוליטי. איש לא יטיל היום על הישוב הזה את הדבר הזה. אבל הוא גם לא רצוי משתי הסיבות הללו שציננתי - מלחמה ועליה. שתי הסיבות הללו סותרות את הפתרון השני.

נשאר, איפוא, הפתרון השלישי אשר אי אפשר לדבר עליו בפומבי, אבל כעת אנו יושבים על יד שולחן זה, בישיבת הממשלה, ולפחות כאן ניתן לדבר עליו.

הפתרון של עיסקת החבילה הוא למעשה מיתון קטן, חלש מאוד. נסיון ללכת בכיוון זה הוא מיתון קטן, אבל זהו כיוון רופף. הוא אפילו לא מקטין את הפוטנציאל של מאזן התשלומים לגבי השנה שעברה. הוא ממתן קצת את הסחף. זה טוב במצבים אחרים. במצב זה, עם המספרים האלה, זה כמו לתת לאדם בסטדיה של שחפת קשה - אספרין. זה לא עוזר. אספרין טוב אבל לא במצב שאדם נמצא בשחפת קשה. זה לא עונה על השאלה. בלי פעולה ישירה על מאזן התשלומים אין למנוע סכנות חמורות. על כן, מהו הפתרון?

הפתרון לדעתי - ואני יודע כמה זה בלתי פופולארי - הוא שינוי של שער המטבע פלוס מיתון מתון מאוד. אם עושים זאת אני מוכן להסתפק במיתון שמציע אותו שר האוצר, קצת מוטטים מוטנדים, צריך יהיה להחריף אותו, אבל לא הרבה. זאת תהיה תעסוקה כמעט מלאה, והקומבינציה של שני אלה היא, לדעתי, התשובה היחידה למצב בו אנו נמצאים.

הבעיות הן כאלה: אנו, שאנו הולכים לשבור את המשק, לשבור את המאמץ המלחמתי, להזיק בזה גם לעליה לאורך ימים - אם איננו עושים זאת, אם איננו מתאימים את המשק והתנאים הכלכליים לשער המטבע: או להתאים את שער המטבע לצורכי המשק וצורכי העם. לדעתי, מניפולציה כספית - זה לא לשנות. קיום שער מלאכותי זאת מניפולציה כספית. זה הענין שאוכל את המשק.

יש לנו שתי אפשרויות: או למצוא פתרון שהוא פחות קשה ויותר יעיל, וזהו לדעתי הפתרון שאני מציע אותו; או פתרון יותר קשה ופחות יעיל - ואלה הם הפתרונות האחרים. אם הפתרון הוא הפתרון השני - דפלציה חריפה או מיתון - זה פיתרון יותר קשה אבל פחות יעיל. או הפתרון הראשון - אשר הוא לגמרי לא קשה אבל גם איננו יעיל, לגמרי לא יעיל - זאת עיסקת החבילה. זה פתרון שאינו יעיל לא מבחינת מאזן התשלומים וגם לא מבחינת הרזרבות של מטבע חוץ. אם נלך בדרך הראשונה, נגיע לבסוף למיתון חריף ודפלציה חריפה. לא שאנו נחליט על כך, אלא הדבר ייעשה מעצמו, כי אם לא יהיו לנו דולרים, הרי ממילא כל החששות יבואו מאליהם, ואז ממילא המשק יתכווץ באופן חריף. אני נגד שבירת המשק כדי להתאים אותו לשער המטבע.

מה פירוש הדבר - שער המטבע? שער המטבע, פירושו, קביעת יחס ידוע בחילופי סחורות ושירותים בין מדינות. יודעים כעת - ואפשר למצוא זאת בכל רגע - שישנם מוסדות בינלאומיים וכו', אשר הגיעו לזה, שמשקים מתחברים ביניהם ויש שער מטבע יחיד וברמה של שוויון. ואם מדינה אחת לא תצטרף לשער המטבע, היא תהיה בבעיה.

להיות נוקשה ולא משתנה. נעשו נסיונות כאלה, היות ומשום מה חושבים בהרבה מדינות ששער המטבע הוא ענין של יוקרה.

ראש הממשלה ג. מאיר:

שכנעת, נניח שמה שמציעים לנו איננו טוב. אתה צריך להסביר לנו בצורה פופולארית מה הפתרון שאתה מציע.

נגיד בנק ישראל ד. הורוביץ:

בהמשך למה שאמרתי - היו נסיונות כאלה. במאי 1969 התקיימה בבון ישיבה של עשר המעצמות הגדולות העשירות ביותר בעולם - אמריקה, אנגליה, צרפת, גרמניה, יפן, איטליה וכו' - ובאותה ישיבה הוחלט על פיתוח הפרנק. שר האוצר הצרפתי חזר לפרס והציע את הפיחות אשר הוסכם עליו. דה-גול אמר "לא" ולא עשה את הפיחות. דה-גול הלך, עברו בינתיים שמונה חודשים, לאחר מכן בא שר אוצר חדש, ממשלה חדשה, והוא, ז'יסקאר דאסטן, עשה את הפיחות. מדוע עשה זאת? במשך אותם שמונה חודשים, בגלל הציפיות הללו, הרזרבות של צרפת ירדו מ-6 מיליארד דולר ל-3 מיליארד דולר ואיש לא יכול היה למנוע זאת. וזאת אחרי כל המאמצים שעשו, ודה-גול עם כל האוטוריטה שלו - בכל זאת מחצית מהרזרבה בצרפת הלכה לאיבוד. דאסטן הזכיר גם כי אותם 3 מיליארדי הדולרים שנשארו, גם הם אינם הסכום האמיתי. ולכן לא היתה להם ברירה אחרת. משום כך אני שואל: מדוע לאכול צפרדעים, אם אפשר לדחות דבר שכזה? אם משיגים כספים מחוץ לארץ אפשר לעכב את הפיצוץ הזה. אבל אז ברור כי מה שהפסדת - הפסדת, אי אפשר להחזירו יותר, כי עודף במאזן השתלומים אנו לא ניצור.

ואותו הדבר קרה גם עם גרמניה. הם דחו את התיסוף במשך כמה חודשים והפסידו על ידי כך 500 מיליון דולר. אותם 500 מיליון דולרים אשר עברו לידי ספקולנטים.

אפשר להביא כל מומחה בעולם שאתם תרצו בו, מחוץ לרוסיה, כי אצלם אין בעיות כאלה, והוא יגיד לכם - ואף כלכלן רציני בעולם לא יכחיש זאת - שזה מוכרח להביא לדבר הזה. והיום קיימת ההכרה שכל הענין של היוקרה אין לו שייכות לשער המטבע. זה מחיר שצריך להתאים אותו למשק. יש מגמה בעולם לגמישות מכסימלית וכל דחיה גורמת לערעור נוסף במטבע הזר. וראינו זאת גם מהנסיון שלנו. ב-1967 עשינו פיחות. הפיחות הזה גרם מיד לעליה גדולה של היצוא ולהורדת היבוא. אחר כך נוצרו תנאים חדשים שחייבו הוצאה גדולה אינפלציונית.

ראש הממשלה שואלת: מה הפעולה של הפיחות? הפעולה של הפיחות פועלת בכיוונים הבאים: ראשית, היא מייקרת את היבוא ועושה אותו לפחות כדאי. שנית, מייקרת בשביל ארצות אחרות את היצוא ועושה אותו יותר כדאי ליצואן. שלישית, מפסיקה את הציפיות. כלומר, הדולרים מתחילים אז לזרום. כל אחד רוצה לנצל את המקום אשר בו כל פעולה במטבע זר הינה זולה יותר. כלומר, היבואנים מוציאים פחות מטבע זר, היצואנים מכניסים מטבע זר. היבואנים לא קונים סחורות כי הסחורות יקרות. הדבר מביא גם לכך שהרבה סחורות שכיום מיוצרות עבור יצוא ונקלטות בשוק הפרטי - כדאי יותר יהיה למכור אותן בחוץ לארץ במקום בשוק הפרטי המקומי. הדבר מביא לכך שמתחילים לחפש סוגי ייצור חדשים המכוונים ליצוא. ניתן יתרון עצום ליצוא לעומת היבוא. לעומת זאת, יש דיסקריג'מנט של היבוא, ולגבי היבוא מתכוון גם כוח הקניה.

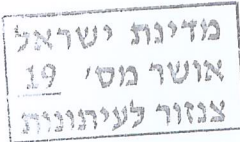
אם תראו את כל הפיחותים שהיו לנו, ואפילו הבלתי יעילים ביותר - לעולם לא הצלחנו להביא אותו לרמה שאנו מעונינים בה, כלומר, להעביר כל הייצור וכדאיות הייצור למשימות בטחון, למשימות היצוא. אנו מעונינים ליצור תנאים כאלה שזה יהיה בלאו הכי. כלומר, מצד אחד מצמצמים את כח הקניה - כי אף פעם עליית ההכנסות אינה משיגה את הפיחות - ועל ידי זה מכוונים יותר גורמי ייצור לייצור בטחוני וליצוא, עושים את היצוא להרבה יותר כדאי ועושים את היבוא להרבה פחות כדאי, ומעודדים זרימת דולרים, משום שהנכסים בארץ נעשים יותר זולים. זאת הפעולה של הפיחות.

אינני רוצה להשלות את הממשלה. אין זה אומר שכל 250 מיליון הדולרים שצפויים לנו כהפסד של דולרים, נוכל להציל על ידי הפיחות. זה לא פועל מיד ובוודאי שהפיחות לא יפעל מיד על כל 250 מיליון הדולרים. אבל במקום להפסיד 250 מיליון דולר - אם נפסיד 100-120 מיליון דולר, דייני. ביחוד שהקורבן איננו שום קורבן. זה קורבן של יוקרה מדומה של משפט קדום.

אשר לרמת הפיחות - לדעתי, רמת הפיחות צריכה

להיות 4.5 לירות לדולר.

השר ו. שם טוב:

זה יפתור לנו את הבעיות?

נגיד בנק ישראל ד. הורוביץ:

פתרון מלא? מלבד אם יפלו עלינו דולרים משמים, או אם יבוא השלום - אין פתרון שלם, אבל זה נותן לנו הפוגת נשימה. כלומר, הרזרבות ירדו במקום ב-250 מיליון דולר - ב-100-150 מיליון דולר, ויש סיכוי טוב שבשנת 1971 יהיה שיפור נוסף. זה מה שהדבר יתן לנו.

אני לא משלה את עצמי ואני מיד אומר שתהיה עליה ידועה של שכר העבודה. אבל אז צריכים להטיל גם מסים. שר האוצר אומר שזה יהיה פיחות דה-לוקס. היות ואני יצרתי את המושג הזה, אני אומר: פיחות דה-לוקס - זה לא. משום כך אני נגד כבילת ידינו בענין המסים, לא להתחייב להעלות מסים. אינני מתנגד לעיסקת החבילה כשלעצמה, אבל בלי התחייבות שבשום תנאים ובשום מקרים לא יעלו את המסים. ואחר כך, אם יש שינוי שער המטבע - אדרבה, ואדרבה, זהו הישג גדול. לכן, מוטב לי מתן יד חופשית לממשלה כדי שתוכל גם להטיל מסים וגם לשנות את שער המטבע. ואז, לדעתי, אנו מתקרבים לקראת משהו אשר איננו פתרון שלם, אבל הוא מונע היום - ואינני רוצה להשתמש במילים חריפות - זעזוע חמור ביותר במשק הישראלי.

ראש הממשלה ג. מאיר:

יש אלמנט אחד שלא עמדת עליו. אנו עומדים עכשיו על מדוכת השכר. מה יהיה בעיני השכר?

נגיד בנק ישראל ד. הורוביץ:

אם יש שינוי שער המטבע, השכר יכול לעלות, אבל לא במידה פנטסטית. ראשית כל, אין עוד עליית מחירים, ולכן אפשר להיות קצת יותר ליבראליים בענין השכר. נגיד - ההסכם שהיה לפני עיסקת החבילה. יכול להיות שזה יעלה קצת יותר. אם יהיה הפרש בשער בלירה אחת, זה לא יהיה אסון. אינני יכול כעת, בדיוק, לשרטט זאת.

השר מ. בגין:

אבל בעקבות מה שאתה מציע, תהיה עליית מחירים.

נגיד בנק ישראל ד. הורוביץ:

העליה תהיה מתונה באופן יחסי, אם המסים יהיו גבוהים. זה נראה פרדוקסאלי, אבל המחירים לא נקבעים כפי שחושבים רבים, על ידי ההוצאות. זאת הטעות הגדולה. המחירים נקבעים בעולם המסחרי על ידי הצע וביקוש. כלומר, העלאת המסים איננה מעלה את המחירים, אלא מורידה את המחירים, כי במשוואה של ההצע והביקוש היא מצמצמת את הביקוש, ואז עליית המחירים יכולה להיות די מתונה וגם עליית שכר מתונה. ואם יש הפרש בין שתי ההעלאות הללו לבין שער המטבע - זה, בכל מקרה, נותן תוצאות.

אם מחזיקים את הקו יותר חזק - זה לא ליותר זמן; אם אין מחזיקים אותו חזק - זה ענין לשנתיים או שלוש שנים, והיום בשבילנו שנתיים שלוש שנים זה הרבה זמן.

לדעתי, בין שלוש האלטרנטיבות שציינתי: מיתון חריף - שאסור לעשותו ולא צריך לעשותו; או ללכת בדרך הקלה, ולכך אני קורא "עיסקת החבילה" - היא בכלל לא פוגעת בצריכה, אינה פוגעת בכח הקניה ואף לא בארוזיה של הדולרים. או ללכת בדרך השלישית - לדעתי, עדיפה הדרך השלישית.

אחזור על מה שאמר שר האוצר על עיסקת החבילה, שזה הרע במיעוטו. אבל חשבתי שמחובתי להגיד דברים אלה לממשלה.

שר האוצר פ. ספיר:

רציתי לציין עובדה אחת. מר הורוביץ אמר שכאשר עשינו את הפיחות בחודש נובמבר 1967, עשינו זאת בגלל הפיחות באנגליה בשער של 15%, ודבר זה הקטין את היבוא. לא היתה שנה במשך עשר השנים האחרונות אשר בה היבוא הישיר גדל - ואינני מערבב כאן את הבטחון - כמו בשנה ההיא שבין 1967 ל-1968. היבוא הישיר גדל ב-45%, מ-747 מיליון דולר ל-1055 מיליון דולר. זה בדיוק 44%. היצוא של הסחורות, באותה שנה, גדל ב-90 מיליון דולר. והיו לנו שנים כאלה. השנה גדל היצוא של הסחורות ב-80 מיליון דולר. בכך אינני רוצה להתייחס לגופו של העניין. רציתי רק לציין את העובדה הזאת שבמשך עשר השנים האחרונות היתה לנו שנה כזאת.

שר המסחר והתעשייה י. ספיר:

לא במקרה גלש הויכוח לאותו הנושא שהעלה נגיד בנק ישראל. זה דבר שהוא מאוד מקובל ומאוד משתמע. אילו היינו עומדים עכשיו בוויכוח, כן פיחות או לא פיחות, ללא קשר לעיסקת החבילה, הייתי מביע דעתי והייתי אומר: אם פיחות - אז בתנאים מסויימים המלווים את הפיחות. כי אינני גורס פיחות כמו זה שעשינו ב-1962, אשר נתן לנו נשימה של שנה וחצי והביא לנו אחר כך את הקפיצה ב-1964. ואדוני זוכר איך התחלנו אז לדלדל את חשבון הדולרים שלנו. והיו לכך הרבה מאוד סיבות. כי למעשה, כולנו, אחרי הפיחות הזה, קצת נבהלנו מהתוצאה שלו על כן התחלנו להרתע. באותו רגע שהחילוננו להרתע - הפיחות החל ללכת בכיוון הפוך לזה שהתכוונו לו.

אם אתה אומר לי שהפיחות צריך להיות בקורס של 4.5 לירות הדולר או 5 לירות הדולר - זה עניין של שיקול דעת מה יותר טוב, מה תהיה ההשפעה השלילית ביותר גדולה או ההשפעה החיובית ביותר גדולה מבחינת היצוא, וזה לא תמיד דבר אחיד.

אבל כאן מתעוררת שאלה: ההצעה של פיחות יכולה להיות אם המסקנות לגבי השוק המקומי תהיינה מתונות ביותר - שכר והכנסות - ולא תהיינה כמו שזה היה, סחיפה, ולא מיד, ולא רק נשימה של חצי שנה או שנה, אלא לאורך ימים, של יציבות מסויימת ברמה הרבה יותר גבוהה, ועל ידי זה גם שינוי סטרוקטוראלי של המשק. פחות ייצור מקומי ויותר לייצוא. אבל כל זה נאמר בתנאים רגילים. בתנאי מלחמה צריכים להיות אמצעים הרבה יותר חריפים.

יש כאן גורם נוסף אשר איננו מתחשב בשום דבר - ואינני מדבר רק על הדולרים, אלא גם על הזרמת תעסוקה ורווחים לשוק. הגורם הזה פועל. הוא לא ישנתה על ידי הפיחות. הוא ימשיך לפעול. ואותם דברים אמורים גם לגבי השקעות בעליה. אתה יכול להשפיע על ידי הפיחות ולגרום לצמצום - מבחינת ההשקעות - רק על חלק, אשר יעבור מייצור מקומי לייצור חוץ.

סכנה נוספת ישנה בפיחות - והיום היא גדולה עוד יותר - שאמנם אתה מקטין את היבוא, אבל אתה מצדיק ייצור מקומי שלא כדאי לייצר. ואם זה עניין לטווח ארוך, נאמר, ליותר מאשר לשנה וחצי, המשקיעים יעשו להם את החשבון: למה לנו להשקיע ביצוא? ע"כ שאנו מקבלים עכשיו הרבה יותר לירות עבור הדולרים שאנו מביאים, וגם ההשקעות שלנו היום זולות הרבה יותר מאשר לפני הפיחות, ואחר כך יש לנו הגנה נפלאה רק על ידי שער המטבע - נשקיע באותו דבר שהשוק המקומי יכול לקלוט. אם יעשו זאת אחר כך או לא, זה כבר דבר אחר.

אנו יודעים שלא נוכל להקים את המשק שלנו בעיקרו על ידי השקעות חוץ וגם לא על ידי הלוואות. אני רוצה השקעות של אנשים, של חברות, של גורמים באקוויטי. מה התוצאה? אני אינני יכול להבטיח - ואף אחד מהיושבים כאן איננו יכול להבטיח זאת - שאם עשיתי פיחות ב-1969, 1970 או 1971, עשר שנים מובטחות ליציבות בשער המטבע. אם אני משקיע הרוצה להשקיע דולרים ולקנות ולנצל את ההזדמנות אשר בה אני מקבל היום יותר נכסים בעד אותם הדולרים - וזה יכול לקרות - אינני בטוח שבעוד שלוש שנים לא יבוא עוד פיחות. ואז אני חוזר למצב של משקיעים בדולרים אשר עד היום הפסידו את הדולרים הודות לפיחותים, ולא בגלל השקעה ספקולטיבית, אלא בהשקעה עסקית אשר צריכה היתה לתת להם הכנסה. גם לפי חוק לעידוד השקעות חוץ. אף אחד לא הרוויח. מדוע? היו כל כך הרבה פיחותים מתקופת האמורטיזציה של העסק שלי, שאני צריך להרוויח הרבה מאוד בלירות ישראליות כדי לקבל את אותם הדולרים, ואני מצפה ל-8%-9% דיבידנדה מההון שאני משקיע.

כל מה שאנו עושים, ללא פיחות, זה פליאטיבים. אבל הצרה בארץ הזאת היא שהיסודות הסטרוקטוראליים שלנו הם כאלה שכל פיחות הוא לשנה או לשנתיים. זאת הנשימה שלנו. מתי הפיחות יכול להצליח? פעם אחת צריך להיות פיחות אכזרי. המענין הוא שדווקא פיחות בממשלת ויימארק הביא לידי כך. היה זה פיחות יומי שהפועלים שילמו עבור ההשקעות ועבור הרווחים הגדולים של "סטינס" ואחרים. מדוע? כי הם הפסידו מערך שכרם כמעט כל שבוע, בעוד שאלה הרוויחו את הכל, כי השכר לא הדביק את ההפרש. בעוד שאצלנו הוא ידביק את ההפרש תוך שנה או שנה וחצי, ואז השקעות אלה לא תהיינה כלל כדאיות. אם אני עושה פיחות, אני צריך להבטיח שאם השכר עולה - הוא לא ידביק את ההפרש כלפי היצוא וכלפי ההשקעות.

אינני שולל את הפיחות. אינני יודע אם אנו נמלט מזה. מתי, אינני יודע. אמרתי בהרצאה בחיפה לפני הפיחות של 1962, כי הציבור איננו מעוניין לדעת אם יהיה פיחות, אלא מתי יהיה הפיחות. בזה שיהיה פיחות הוא מאמין, אבל הוא רוצה לדעת מתי יהיה הפיחות, על מנת לרוץ לקנות דולרים. יש הרבה דברים שאני, למשל, הייתי עושה בימי פיחות.

לפיחות של 1962 היתה השפעה רצינית ביותר בכך שאנשים באו וקנו בתים וכו'. זה כבר היה. אדם היה קונה נכס בכמות דולרים יותר קטנה. היום, אחרי הפיחות, למרות שזה בלירות, שילמו יותר. במצב שאנו נתונים בו, צריכים להביא בחשבון, האם על ידי הגדלת השער מ-3.5 ל-5.4 לירות לדולר, בעלי דולרים או משקיעים יבואו וירוצו לקנות נכסים. ואינני יודע אם החשבון שעשו הוא בדיוק 4.5 לירות לדולר, או אולי צריך שער אחר.

אני, למשל, לא רק אחרי הפיחות, אלא גם לפני הפיחות הצעתי הצעה, ואני חוזר גם עכשיו להצעה הזאת - שיעמדו לרשותם של משקיעים אלה הרבה יותר נכסים מאשר עומדים לרשותם היום, בין אם אלה מניות בחברות, קרקעות או משהו אחר. וזאת, כדי שהכסף ייקלט לא על ידי ציבור שיוציא אותו, אלא על ידי המדינה אשר תחסוך אותו ותוכל לשלם חובותיה, לא על ידי שיטה של הדפסת כסף, או הטלת מסים והעלאת מחירים, אלא על ידי הכנסה שתקבל, ותמנע בדרך זאת את הרדיפה של הרבה מאוד לירות - אנו נקנה בדולרים - אחר מעט מאוד נכסים. אם רוצים לעשות דבר שכזה - לא בחופזה.

לפני שישה חודשים שאלתי את חשר שרף - ואגלה פה סוד - האם באוצר, אז, היתה איזו תכונה לקראת אפשרות כזאת, גם כדי לעשות את החשבון לגבי הגובה - אותה שאלה שנשאל עליה הנגיד - וגם לגבי עצם הענין, כדי לדעת איך זה ישפיע, ובהתאם לכך אפשר יהיה לשקול את הדבר. כאשר עשינו את הפיחות הבריטי ב-1967, המצב היה לגמרי אחר. אז היינו בשלהי מיתון, היינו במצב כזה שאף אחד לא יכול היה לעלות מחירים. היינו במיתון. באותו זמן, המיתון עזר ליצוא, אבל הוא החזיק מעמד רק חצי שנה. המחירים לא עלו מטעם אחר - כי הגדלנו את היבוא.

הפיחות לא השפיע אפילו ששה חודשים מאוחר יותר, על היבוא, כי המחירים התייצבו על ידי הדולרים שבזבזנו. אבל שוב, זה לא היה קשור בפיחות. מה שגרם לדעתי בחודשים האחרונים, במידה גדולה לגידול היבוא, לא היתה ההגדלה של צורכי הבטחון, אלא הציפיה לעליית המחירים. בישיבה בתל אביב אמרתי, שלדעתי, גם אם נצליח היום לעצור את בהלת הקניות, לא נצליח לפתור את הבעיה של הציפיה לפיחות. מה לעשות שם, ברגע זה אינני יודע. סגן ראש הממשלה ושר החינוך אמר לי בקריאת ביניים, כי צריך לעשות את הפיחות ואז תיפסק הציפיה. אבל בכך איננו עוסקים היום. לכן, אינני מוכן נפשית היום - עם כל ההצדקה שבניתוח שיעשה, ואיזו השפעה תהיה להצעה זאת או הצעה אחרת כלפי הפיחות - אינני מוכן היום להחליט על כך.

מדוע אני אומר זאת? כי אני לא בטוח, שאם נעשה היום ללא מחשבה רצינית מוקדמת, האם איננו זורקים מן פצצה, אשר היא גם פצצת זמן וגם פצצה מידית. היא קודם כל תכריח דברים מידיים ורק לאחר מכן היא תתפוצץ ותפוצץ את הכל, מבלי שאני יודע בדיוק מה אני עושה. אני מעריך שזה עניין אשר יפגע מאוד אבל אחר כך יגרום להכרעה.

השאלה הברורה ביותר העומדת בפנינו בכל השיקולים האלה - גם בהצעת עיסקת החכילה וגם בהצעה של הטלת מסים - היא בשני דברים: אם אנו רוצים לצמצם צריכה לא לתקופה של חצי שנה, ואם אנו רוצים על ידי כך להכריח יצרנים וגורמים שונים לעבור לדברים אחרים מתוך רצון - דבר זה יכול להעשות רק על חשבון דבר אחד: שלציבור היותר רחב לא יהיה הכסף כדי לקנות במחירים יותר גבוהים. וזה לא עניין של שכבה דקה, לא הפרופסורים ולא בעלי התעשייה. כי אלה אינם הסוגים שעל ידי איזה שהם אמצעי לחץ רציניים אנו מקטינים את הצריכה שלהם. מי שנשאתכר 3,000 לירות לחודש לא יקטין את הצריכה שלו, אלא יקטין את ההון שנשאר לו להשקעה. ואז הוא ירוץ לבנק לפיתוח התעשייה ויבקש הלוואה ויתנו לו אותה. כלומר, במקום שיש לו אקוויטי - יש לו הלוואה.

איני רוצה ואינני יכול לעשות שני דברים. אינני יכול לבוא להסתדרות ולומר: מעלים את המחירים ב-6%-8% אבל אתם שכם לא תקבלו. אני לא הולך לתת לך שכר, אבל יחד עם זאת אני מטיל על כל השכבה הזאת מילווה בטחון נוסף יותר גדול ממה שנותנים להם היום תוספת בניירות ערך, כדי שהצריכה בפועל, יחד עם רמת החיים, אם לא תרד למה שהיה ב-1967 - לכל היותר לא תעלה מעל למה שהיה ב-1968. אני יכול לעשות זאת? יתנו לי לעשות זאת?

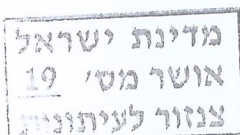
אני זוכר קריקטורה, אבל זה אופייני למצב שישנו באמריקה. היתה תקופה של אבטלה. היו מאות אלפי מובטלים. באותו זמן היו אנשים אחרים שהרוויחו מליונים והשכר עלה. יושבים בחור ובחורה מחובקים על ספסל בגן ולידם יושב בחור לבוש בלויים, הבחור היה קפיטליסט והבחורה היתה לייבור. אומר הבחור לבחורה: מה מפריע לנו הבחור הזה? לנו טוב הבחור הזה. נכון, שהכל יכול להתבטא בזה שיהיה מצב טוב, ש-80% מן האוכלוסיה תהיה מועסקת - גם על ידי ייצוב המחירים - אבל כאשר יהיו 20% שהם מובטלים, אני יכול לבוא אל אותו ציבור ולהגיד לו: אתה, עם 20% המובטלים שבתוכך, תואיל להוריד את עצמך ב-10%-12%. אם אותם המובטלים אפשר לעשות כל מיני קונצים, אם לא להוריד את רמת החיים, אז לפחות לא להעלות אותה ומבלי להביא לחוסר עבודה. אבל את זה בלי ההסתדרות אני לא יכול לעשות, וההסתדרות לזה איננה מסכימה.

שר העבודה י. אלמוגי:

היא איננה יכולה.

שר המסחר והתעשייה י. ספיר:

תרשה לי להיות כופר בעיקר. אני מצטער על דבר אחד - ואומר זאת לבן-אהרון בשיחה - שהוא לא התחיל לדבר, להתווכח ולהתדיין על ההצעה הזאת כאשר היא הוצעה ברגע הראשון. לו היה עושה זאת, היינו מונעים חודש

וחצי של ציפיה בציבור לעליית מסים. אילו היו יודעים שהתוצאה תהיה "עיסקת חבילה", הציבור לא היה רץ לקנות. אבל זה כבר דבר אחר.

אני צריך לבחור בין שני דברים: בין העיסקה שלי לבין מה שהיה ללא העיסקה, ולהשאיר את העניין הזה לקראת דיון רציני ביותר - גם במקרה של עיסקת החבילה וגם במקרה של העלאת מסים או שכר במזומנים - מה לעשות כדי שזה או זה יפול לאותו דבר שאני מחפש. וזה לא ייעשה על ידי החלטה על עיסקה זאת או נגד עיסקה זאת, אלא זה ייעשה על ידי מה שהצעתי עוד לפני שנה - על ידי קיום דיון מאוד רציני על הרבה דברים הקשורים בענייני המשק, יבוא, יצוא ועוד ועוד. ואז נשארת לי הברירה בין שני דברים: ללכת לפי מה שעמדנו בפניו, או ללכת לפי העיסקה הזאת.

שאלתי את עצמי. אם אני הולך לפי ההצעה הקודמת לשלם 6%-8% - וזה למעשה צריך להיות 11%, כי כדי לאזן את התקציב אני צריך גם להטיל על הוצאות הייצור עוד 4%-5%, אבל אני מדבר כרגע רק על השכר. נניח שזה היה 8% - מי שראה את מבנה התקציב ואת מה שצריך לשאוב מהציבור במשך התקופה הזאת, יכול היה לקבוע בוודאות מוחלטת שאת כל ה-8%-10% שהיינו משלמים לשכירים, היינו לוקחים חזרה. לא היה נשאר ברשותו של השכיר אפילו גרוש אחד. מבחינת נותני העבודה, המעסיקים, אין שום הבדל. כאשר ראיתי את הסיכום הסופי, אני יכול לומר: אני מאוד שמח על כך. אנו, אנשי גח"ל, היינו בעד ההצעה הזאת מיד כאשר הוצעה, כלומר, בעד תשלום חלק במזומנים וחלק באגרות חוב. אבל מצד המעסיקים, זאת הפעם הראשונה אנו רואים גם יוזמה וגם מאמץ. ואל נתעלם מזה. למה שהם הסכימו, זהו הדבר שאף פעם לא קרה כמותו במשק הישראלי. מצד אחד, הם בכל זאת ישלמו מכיסם העלאת כל כך גדולה של הוצאות, ומצד שני, באותו הזמן, מתחייבים לפחות על אי-העלאת מחירים. ודבר זה חל גם על המשק ההסתדרותי ולא רק על התאחדות בעלי התעשייה. ואני מדבר על המשק ההסתדרותי כמשק ולא כאיגודים מקצועיים. מבחינת העובדים, העיסקה הזאת הרבה יותר טובה. הם מקבלים 3%-4%, כאשר לא מעלים את מס ההכנסה, וזה למעשה כסף שהוא יכול להוציא. את השאר הוא איננו מקבל. מישחו יכול לבוא ולומר: אם כך, מה השגת? הגדלת את ההוצאות ליצוא, הגדלת קצת את כושר הקניה והגדלת את אותם 3%, ככושר קניה, מבלי שאתה מעלה את המחירים. כי אילו היו נותנים לפועל 10% ומעלים את המחירים ב-10%, הוא לא היה מקבל כלום. כלומר, כאן מבטיחים שהפועל ישלם את אותם המחירים ששילם לפני עליית המסים. במילים אחרות, הפועל מקבל כאן קצת יותר ממה שהיה מקבל בהצעה הקודמת. משום כך, אני סבור שמבחינת העובדים זאת עיסקה טובה. מבחינת המעסיקים, זה מאמץ גדול. זה נכון.

אבל יש דבר נוסף. בינינו לבין עצמנו. מתוך אותם 8% ישנו החלק של אגרות החוב, גם של הפועלים וגם של המעסיקים. למעשה, חלק, הממשלה תשלום תוך 6, 8 ו-10 שנים כשכר, בהשוואה למה שהיה קודם לכן. במילים אחרות, מיד משלמים זאת נותני העבודה, ובמשך הזמן יוצא שהממשלה תשלם 4% שכר. ואינני מדבר כבר על 4% הנוספים, אבל העובדה היא שהיום משלמים זאת נותני העבודה לפועליהם, והממשלה תחזיר זאת רק אחר כך.

בכל זאת יש לדבר הזה היום ערך פסיכולוגי על הציבור. אם אני בודק היום את הציפיות השונות, ברור כי תשאר לי ציפיה אחת - הציפיה של פחות המטבע. את זה אינני פותר לא על ידי הצעה א' וגם לא על ידי הצעה ב'.

נשאלת שאלה אחת: מבחינת הוצאות עלות הייצור, אין שום הבדל אם משלמים במזומנים או באגרות חוב. ההוצאות יעלו. אם זה עניין לשוק המקומי - לעת עתה לפחות, תאורטית, זה יצטרך להספג על ידי היצרנים והשירותים, כי אחרת לא יספגו כלום. אני מקווה שזה יספג על ידי תעסוקה, כדי לא להקטין יותר מדי את רווחיות המפעלים. אבל מה אני עושה עם היצוא, אשר בו אינני שולט גם לא במחירים? והשאלה תהיה - אם אני יכול למכור בשוק המקומי, אני יכול למכור את הסחורה גם כאשר המחירים לא עלו אז אפסיד רווח. אבל אם אני צריך לעשות גם יצוא, ובהפסד - לא אעשה יצוא. כלומר, יכול להיות שזה יביא לידי צמצום הייצור רק לצורכי השוק המקומי, ואני יכול להקטין על ידי כך את היצוא. זאת בעיה שלא שייכת לכאן, כי זה היה בא בלאו הכי, אבל בהבדל אחד: אילו היה יצרן מקומי מכסה חלק גדול מן ההוצאה השוטפת שלו, היה יכול לומר: בשוק המקומי אינני מפסיד

ואולי אני יכול לפחות לנסות לעשות יצוא מרג'ינאלי, אבל אם בשוק המקומי אני מקטין את הרווחים שלי וביצוא אני עלול להפסיד - למה אעשה יצוא? נצטרך לחשוב יפה מאוד מה לעשות כדי לא להקטין את היצוא ואף להגדילו.

אינני מצפה מעסקת החבילה למהפכה מיידית, אולי כעבור זמן, אבל אני רואה בה פחות רע מאשר בהצעה הקודמת, אילו היינו מקבלים את ההצעה הקודמת, היתה לנו גם עליית מחירים וגם עליית שכר. בעוד שהיום, כלפי הייצוא, יש לנו לכל הפחות רק עליית שכר בתקווה שלא יעלו מחירים בחשבון ההוצאות של היצוא, היצוא ליצוא.

באשר להשפעה על התקציב בכללו, תרשו לי להיות די סקפטי. אינני מאמין שהתקציב של השנה הזאת יסתיים באותו סכום. אני בטוח שבשנה הבאה 1971/72 יהיה תקציב הרבה יותר גדול עם גרעון יותר גדול, למרות הכל. אינני יודע אם אפשר לחזור על הקונץ הזה של עסקת החבילה גם ב-1971/72. אני חושב שלא.

מבחינת התקציב - קיצצנו 340 מיליון לירות. חלק גדול מזה בפיתוח. יש גם בפיתוח דברים שאפשר לקצץ. אם לא נעשה זאת אתמול והיום - לא נעשה זאת בעוד חמישה חודשים. לכן, אני לוחם על זה היום כי זה לא יברח. ודברים אלה אמורים גם לגבי העיריות, המשק הכללי ולא רק המשק הממשלתי. לדעתי, יש דבר אחד שאנו מוכרחים לעשות - אנו מוכרחים לעשות קצת יותר סדר במשרדים הממשלתיים ולהעביר עובדים. אם יש ניידות בעולם - זה אחד המקורות שלה. אני מודיע לכם עכשיו, עם יותר אחריות מאשר אי פעם - ואני רוצה לראות שר שיגיד לי שהוא אחראי למשרדו וכי אינני צודק - כי יש בכל המשרדים עובדים רבים באדמיניסטרציה שאפשר היה להעבירם, או להכשירם ולהעבירם לעבודה יצרנית אחרת, אפילו ארגונית, אפילו שירותית. היום זה חוסר כח אדם גם בשירותים.

הדבר השני, כפי שאמרתי - ואני חוזר ואחזור עליו: אנו צריכים ליצור אטרקציה של רכישת אותם דברים שהם בידי הציבור, המדינה, העיריות.

משום כך, אני בעד עסקת החבילה, אבל אני משלים אותה מיד: על הממשלה לשבת מיד אחרי גמר מבנה התקציב, גם על דיון על רביזיה של התקציב, ואינני נבהל מזה, גם על הצעות אחרות וגם על בדיקה של הרבה מאוד דברים במשק, אשר מוכרחים לעשותם. לא אביא כמה דברים שרשמתי לפני ואשר נוכחתי לדעת מה פירושם במשק שלנו. אביא אותם בבוא העת. כאן הממשלה נכנסת כגורם ישיר. כל עסקת החבילה תתערער אם תבואנה דרישות שכר נוספות מעל מה שהוסכם. אם דבר זה יהיה, כל זה לא יחזיק מעמד, לא מצד הפועלים וגם לא מצד נותני העבודה.

ראש הממשלה ג. מאיר:

הדיון הזה מוכרח להסתיים בישיבה זאת. וזאת מחוץ לכל מיני סיבות אחרות - משום שנזרק לחלל הדיונים בארץ ענין הפיחות. אם אנו נקום מהשולחן הזה ללא קבלת החלטה, פירוש הדבר שעוד לא יודעים. פירוש הדבר שכל הדברים הרעים שנקראים משום מה "ציפיות" עדיין קיימים, וברור שהציפיות הן תמיד לדברים המזעזעים ביותר. המסקנה מכך היא אחת - נאומים קצרים.

השר לקליטת העליה ש. פרס:

עד כמה שאני יודע, יש פחות או יותר הסכמה כללית לענין עסקת החבילה. נדמה לי שהדיון כאן קצת מיותר. אני מציע שלפחות באופן ניסיוני, אם יש סביב השולחן הזה תמימות דעים, נצביע ונאשר את ענין עסקת החבילה, שזה הסעיף הראשון העומד על סדר היום. ברשותך, אני מציע לערוך הצבעה ניסיונית. אם יהיה לכך רוב מכריע, אפשר יהיה לוותר על הדיון. כולם "התבשרו" בענין הזה, מי פחות ומי יותר, ויש לכולנו דעה. אני מציע לקיים הצבעה ניסיונית. אני מוכן אפילו להציע תיקון להצעה: לתת לאחד המתנגדים להשמיע דעתו, ורק אחר כך לערוך את ההצבעה.

מדינת ישראל
אשר מסי' 12
צנזור לעיתונות

שר הפיתוח ח. לנדאו:

הצעה לסדר. התעוררו כאן בעיות שהן מעבר לעיסקת החבילה. אני מציע שנקיים דיון אחרי קבלת ההחלטה הזאת.

שר החקלאות ושר הבריאות ח. גבתי:

אני תמה על נגיד הבנק שהביא הנה היום את האלטרנטיבה. היה לנו דיון על התקציב. אמרנו שבשביל לאזן אותו יש צורך להעלות מסים. הוטל על ועדה לבדוק ולהחליט איזה מסים יש להעלות. בינתיים נמצאה דרך אחרת. מה שמובא היום זה אחד מול השני. כלומר, במקום ההחלטה שהיתה על העלאת מסים, מציעים לנו היום עיסקת חבילה. אבל שתי ההצעות כאחת, אינן אלטרנטיבה למה שאתה דורש. אתה היית יכול לנאום את אותו הנאום לו היינו מחליטים היום להעלות את המסים. אבל, עקרונית, זה לא היה משנה.

אני מייפץ לכולנו, כאשר אנו דנים היום על התקציב וצריכים להחליט על התקציב, לא להכניס לתוך הדיון הזה את ההצעה על הפיתוח. יש לי דעה, פחות או יותר, בענין זה, ואינני חושב שהיום אנו צריכים להחליט על כך, ולא רק זאת, אלא אני חושב שהיום איננו צריכים לדון כלל על הענין הזה.

אני אופטימיסט ביחס להסכם החבילה, אבל נראה שהוא נותן לנו תקופת נשימה טובה שנראה תחילה איך יתבצע הענין הזה. יכול להיות שכולנו טועים והביצוע לא יהיה טוב, ואז דבר זה יחייב אותנו לדון מחר מה עושים הלאה, אבל יתכן שהביצוע יהיה כזה שאנו נרגיש שנוכל להמשיך בו.

אנו חיים בתקופת מלחמה. אנו חיים בתקופה כזאת שאינני מזלזל גם באספרינים, ואינני יודע איך עושים את הריפוי היסודי. עוד אינני יודע איך עושים זאת.

אני רוצה למסור בכמה פסוקים על תוצאות העבודה של ועדת השרים שהייתי היושב ראש שלה. התפקיד של הוועדה היה - א. לערוך קיצוצים בתקציב. וכאן דובר על סכום של 500 מיליון לירות, או יותר נכון, על סכום של 400 מיליון לירות ועוד 100 מיליון לירות מתקציב הבטחון. בוועדה עסקנו רק בסכום של 400 מיליון לירות, כי תקציב הבטחון נדון בוועדה אחרת. 400 מיליון הלירות - הכוונה שלנו היתה להפחית 6% מהתקציב הרגיל ו-15% מתקציב הפיתוח. כבר בראשית הדיונים היה ברור לנו שיש מספר משרדים שלא יהיה בהם קיצוץ של 6% אלא פחות. החלטנו כי מתקציב משרדי החינוך, הבריאות והמשטרה אנו לא נקצץ יותר מ-4%, בהתחשב בצרכים המיוחדים של משרדים אלה ובמצב בארץ. אינני יכול להגיד שכל המשרדים - בין אלה שקיצצנו להם 6% ובין אלה שקיצצנו להם 4% - קיבלנו זאת באהבה. אני חושב שרוב המשרדים עשו את הקיצוצים במתכונת הזאת. בכמה משרדים נעשו איזה שהן התאמות בהתאם למצב. בסך הכל, קוצץ התקציב הרגיל של המשרדים ב-70 מיליון לירות לעומת 150 מיליון לירות, שזה הסכום שהיה מחושב לפי 6% מכל המשרדים. היות והחינוך והבריאות תופסים חלק גדול מהתקציב הרגיל - ברור שההקטנה השפיעה מאוד על תקציביהם.

לגבי משרד החינוך, אני יכול לומר, כי גם אחרי שהוצע לשר החינוך להקטין את הקיצוץ בתקציב משרדו מ-4% ל-2% או מ-30 מיליון ל-15 מיליון לירות, הוא לא קיבל זאת, והוא רצה להביא זאת היום כערעור לממשלה. הבינותי כי גם למשרד הקליטה יש ערעור על הקיצוץ.

לגבי תקציב הפיתוח, היתה הצעה לקצץ את התקציב ב-15%, דבר שצריך היה לתת לנו סכום של כ-250 מיליון לירות. כל הקיצוצים מסתכמים בסכום של 230 מיליון לירות. זאת אומרת, לעומת הסכום של 400 מיליון לירות שאותו צריכים היינו לקצץ בתקציב הרגיל ובתקציב הפיתוח, הגענו לסכום של 300 מיליון לירות. אפשר להגיד, יעילות של 75%. אם נוסיף לסכום הזה עוד 40 מיליון לירות של משרד הבטחון, אנו מגיעים להקטנה כללית של תקציב ההוצאות בסכום של 340 מיליון לירות, לעומת הסכום של 500 מיליון לירות, אותו לקחנו

בחשבון.

ועדת השרים החליטה גם על תוספת של 5% להיטל הבטחון, דבר שיתן לנו 100 מיליון לירות, וגם על מילווה בטחון חובה, אשר לפי ההערכה יוסיף לנו 100-125 מיליון לירות, מבלי להגדיל את סכומי המילווה של אלה אשר מילאו אותנו כמילווה מרצון. ההפרש הזה יבוא מאלה אשר לא השתתפו בכלל במילווה או שהשתמשו, או שלא נתנו מה שהיו חייבים לתת, לפי המתכונת שהיתה. במילווה מרצון המתכונת היתה 4% מן ההכנסה הכוללת. הוועדה החליטה, במקום 4% מן ההכנסה הכוללת, לגבות 7% מן ההכנסה החייבת מס. לפי המתכונת הקיימת, רווק המרוויח 700 לירות או בעל משפחה עם שני ילדים המרוויח 700 לירות, חייבים באותם 4%. עכשיו, אם יגבו זאת לפי ההכנסה החייבת מס, יהיה הבדל גדול בין רווק לבין בעל המשפחה, משום שהרווק יצטרך להשתתף בחלק הרבה יותר גדול.

אלה הם הדברים שסוכמו ואשר הוחלט עליהם בוועדה. נשארה לנו עוד סוגיה אחת - ואני מקווה שנגמור זאת אחרי הצהרים - אשר צפה ועלתה עקב עיסקת החבילה. על העובדים אנו מטילים למעשה מילווה חסכון של 4% מהמשכורת, ונותני העבודה מוסיפים 4% משלהם. נשארה שכבה אחת - שכבת העצמאיים - אשר עליהם לא חל שום דבר. היתה הצעה שנטיל עליהם, נוסף על ה-7% לא 4% כפי שמטילים על העובדים, אלא רק 2%, וזאת מתוך כל מיני חישובים. לא הספקנו לסיים בוועדה את הוויכוח על העניין הזה, ואני מקווה שנסיים זאת היום אחרי הצהרים.

אשר לענין העומד היום להחלטה - אני בעד עיסקת החבילה. הייתי תמים דעים עם ההצעות שהוצעו כאן, שלא נכנס לוויכוח יסודי על זה, כי אם נגיע להחלטה, אחרי שנשמע את דעתם של החברים המתנגדים להצעה.

השר ו. שם טוב:

גם אם אני מתאמץ הרבה, אינני יודע איך להפריד בין הדיון על עיסקת החבילה לבין הדיון על התקציב.

ראש הממשלה ג. מאיר:

נדמה לי, שאם נאשר את עיסקת החבילה ונאשר גם את התקציב - ואני מפרידה כאן בין הדברים - אין הדבר פותר את הבעיה, כיצד להשתיק את השמועות או הציפיות הרווחות בציבור בענין הפיחות. והראיה? למדתי כאן, גם מהרוביץ וגם ברמז על ידי השר יוסף ספיר, כי אפשר לעשות גם זאת וגם זאת. השר יוסף ספיר אמנם לא הציע זאת, אבל הוא אמר שקבלת עיסקת החבילה אינה מוציאה מן הכלל אפשרות של פיחות. מדוע אני מפחדת מכך? משום שאנו יכולים לקום מהשולחן הזה כאשר אישרנו את עיסקת החבילה, אישרנו את התקציב, ובאשר לפיחות - איננו יודעים עדיין. כלומר, לא עשינו שום דבר. אמנם אני יודעת כי כך אומרים, שיש דבר אחד שמוסכם כי לגביו מותר לשקר, וזה ענין הפיחות. אולם בכל זאת, אם נוכל לומר שגם ענין הפיחות עמד על סדר יומה של הממשלה והממשלה החליטה בשלילה, במידת היכולת, יש לכך השפעה. לא נשאיר זאת ללא החלטה. אנו יכולים לשבת ולאשר כל מיני חבילות, אבל כל זמן שלא גמרנו ולא פרקנו את החבילה הזאת הנקראת "פיחות", לא עשינו שום דבר בשטח זה.

אם זה כך, אני חוזרת עכשיו להצעתו של השר פרס, לא בענין אישור עיסקת החבילה - כי על זה נצביע אחר כך - אלא ברצוני לשאול, האם בין החברים שנרשמו לרשות הדיבור יש מישהו הרוצה לדבר לטובת הפיחות?

שר המשטרה ש. הלל:

גם בלי לדבר, אפשר להצביע לפחות על זה.

ראש הממשלה ג. מאיר:

השאלה היא אם אנו רוצים לבלות זמן בוויכוח על דבר שאינני יודעת אם יש מישהו אשר תומך בו.

שר המשטרה ש. הלל:

אני תומך, אבל אני לא רוצה רשות דיבור.

שר הבטחון מ. דיין:

אני לא רוצה לבלות שעה, לא בעד פיתות ולא בכלל. אבל הצעת הצעה שאני חושב שהיא איננה טובה בנוסח הזה. אינני חושב שהממשלה צריכה להודיע שדנה וקיבלה החלטה נגד פיתות. אפשר להודיע שלא היתה אף הצעה...

ראש הממשלה ג. מאיר:

ישנה הצעה של נגיד בנק ישראל עם פיתות.

שר הבטחון מ. דיין:

הצעה שצריך להביא אותה או הצעה להצבעה? אינני יודע אם נגיד הבנק רוצה להציע לממשלה שהיא תצביע על הצעתו היום.

נגיד בנק ישראל ד. הורוביץ:

לפי החוק אני יועץ כלכלי של הממשלה. בתור יועץ כלכלי של הממשלה יעצתי לה לעשות פיתות. אני לא יכול להציע כאן הצעות, כי אינני חבר הממשלה.

ראש הממשלה ג. מאיר:

היתה הצעה, לא פחות ולא יותר, מהיועץ הכלכלי של הממשלה, הלא הוא נגיד הבנק. שנית, כל הכלכלנים התאחדו, פרופסורים, אנשי רוח - תנו לנו פיתות. לפי מיטב הכרתי - וזוהי רק תחושה - אם נקום מהשולחן הזה כאילו לא קרה דבר הרי לא עשינו דבר. אני חושבת שנגיד הבנק לא החזיק את דעתו עד עכשיו בסוד.

נגיד בנק ישראל ד. הורוביץ:

כן. מחוץ לשיחה שהיתה לי אתך, עם שר האוצר ועם אנשים שלנו. אם אנשים שואלים אותי על פיתות, אני אומר: נגיד הבנק לא מדבר על פיתות. אני לא אומר שאני בעד, אני לא אומר שאני נגד. זאת תשובה שאני נותן כבר 15 שנים.

שר הבטחון מ. דיין:

כאשר נגיע לענין הזה, אסביר מדוע לא להצביע על

זה.

שר המשפטים י. ש. שפירא:

אני מאוד בעד זה שידברו על הנושא הזה ושיצביעו על הנושא הזה, ואסביר מדוע. אני חושב שקרה פה דבר שאין לו אח ורע בחיים הקונסטיטוציוניים של מדינה אשר מתנהלת לפי איזה סדר שהוא. הסמכות היחידה לעשות פיתות במדינה היא בידי שר האוצר. כך הוא החוק. שר האוצר, אם הוא אדם נבון, הוא איננו עושה זאת מבלי לקבל על כך את אישורה של הממשלה. אם הוא אדם זהיר, הוא מקבל את אישורה של הממשלה חצי שעה לפני שהוא מכריז על פיתות.

שר האוצר פ. ספיר:

כך היה עד עכשיו.

שר המשפטים י. ש. שפירא:

נכון שנגיד הבנק הוא היועץ הכלכלי של הממשלה. הוא צריך להודיע זאת - לפני שהוא מציע זאת כאן - לשר האוצר...

שר האוצר פ. ספיר:

או לפחות לראש הממשלה.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

אנו באים כאן לישיבה ונמצאים בתוך הדיון. אם אנו נמצאים בתוך הדיון, הדבר הזה צריך להתברר. כיוון שאני נגד פיחות, אינני יודע אם אקח רשות הדיבור או לא אקח את רשות הדיבור, אבל אני רוצה להצביע על כך. זה אפילו לא מסוג הדברים שאסור להדליף אותם. לכן אני מציע לדון ולהחליט.

השר ו. שם טוב:

אני לא מסכים עם נגיד בנק ישראל, ואני לא כל כך מסכים עם שר האוצר, אבל קשה לי לצאת מהוויכוח הזה. ברצוני להעיר שלוש הערות.

אתה מתרעם על כך שיש גרעון מתוכנן של 700 מיליון לירות. אתה גם לא היית מסתפק בתקציב מאוזן, כי זה היה למעשה סטאטוס-קוו. רצית לומר שבעצם הגיע הזמן שיוגש תקציב עם עודף תקציבי, כדי להכריא את המצב. זאת מחשבה מצויינת, מחשבה נועזת, אבל רציתי למצוא דוגמא אחת בעולם שמדינה שמנהלת מלחמה יש לה תקציב עם עודף או תקציב מאוזן. למדינה המנהלת מלחמה יש תמיד תקציב עם גרעונות. אין מנוס מזה. הבעיה היא, האם ההצעה שהובאה עכשיו היא הצעה מרחיקת לכת בצמצום הגרעון הזה, כפי שיכול היה להיות. אם אנו מגיעים לכך שבתקציב החדש יש גרעון מתוכנן של 700 מיליון לירות, במקום 1.3 מיליארד או במקום 2 מיליארד לירות - ואני לא מזלזל בסכומים של הגרעון הזה ואינני בטוח שנגמור את השנה בגרעון הזה - נדמה לי שזה המכסימום שאפשר היה להגיע אליו בתנאים הנתונים.

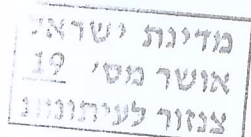
הערה שניה נוגעת לענין הפיחות. וכאן אני רוצה להצהיר: בזמנו ראיתי בפיחות דבר שאף פעם לא צריך לעשות אותו. זה לא פרה קדושה או שד קדוש. יכול להיווצר מצב שאין בו מנוס מאשר לעשות את הפיחות. בדיוק כפי שהמלחמה איננה המשכה של מדיניות בתנאים אחרים, אלא כשלון של מדיניות - כך גם הפיחות איננו המשכה של מדיניות כלכלית רצויה אלא כשלון של המדיניות. זה צעד דראסטי מכאיב מאוד, וכלל שהוא יהיה יעיל יותר, הוא צריך גם להכאיב יותר. על זה אין ויכוח. לכן, צריך לחפש את כל הפתרונות האפשריים כדי לדחות את הצעד הזה, במידה ונרצה לדחותו. אני מבין את הפרופסורים, עם כל הכבוד. לו הייתי יושב בפקולטה ודן על מודל מסויים, הייתי מגיע אולי למסקנה כי הפתרון האידיאלי במצב הנתון הוא פיחות, והוא פיחות לא של 4.5 לירות לדולר, אלא של 5.5 לירות לדולר, ויש לי פיתרון מרגינלי לחמש השנים הבאות. אבל מה שיכול לקרות - וכל הפיחותים שעשינו, פרט ל-1967 עברו בקלות; כל הפיחותים שנעשו עד עכשיו לא השיגו את מטרתם, כי בחיים הדברים מתנהלים אחרת.

אני רוצה לראות את אותה הממשלה שהיתה הולכת לעשות פיחות של 5, 5.5, או 4.5 לירות לדולר, פלוס העלאת מחירים, כי הפיחות כשלעצמו מעלה מחירים, פלוס דחיפה גדולה לתעסוקה מוגברת אשר תבוא בהחלט אחרי הפיחות. משום שפיחות כזה יגביר את כל התהליך במשק. ואני רוצה לראות את אותה הממשלה אשר תעמוד מול לחצים של קבוצות שונות אשר ירצו לפצות עצמם. אם יפצו אותם - הפסדנו את הפיחות. כך שבחיים המציאותיים הענין נראה באור שונה, לא כפי שהוא נראה בעת שדנים על מודל המונח על שולחן הפקולטה. לכן יש ללכת לכל הביירוים על פי אמת המידה של המצב הכלכלי. בין אם התוספת תהיה 12% או 6%-7% - אני עובר את השנה במינימום של מיתון, ונראה מה נעשה הלאה - ב-1971.

נגיד בנק ישראל אמר שלא תהיה הקטנת הצריכה ב-1970. אני קצת חולק על זה. אם ניקח את טבלאות ההכנסות של השכירים - אולי מבחינת ההכנסות הנמוכות, אתה צודק. מעט מאוד שכירים בדרגות נמוכות יקבלו אולי לירה יותר. גם זה בספק. בדרגות האמצעיות לא יקבלו כלום. רוב השכירים המשתכרים מ-600 לירות ומעלה יקבלו פחות כמה לירות. כלומר, זוהי למעשה מדיניות של הורדת השכר. את זה אינני רוצה לומר בקול רם בהסתדרות, אבל זוהי למעשה מדיניות של הורדת השכר. אנו מורידים את השכר. לאחר כל התשלומים, ישארו לשכיר בסוף החודש הרבה לירות פחות. דבר זה בהחלט יביא לפחות לצמצום שיעור גידול הצריכה לעומת השנה הקודמת, אם לא נשנה באמצע את המדיניות.

לאור שלוש נקודות אלה, אני חושב שהניתוח המוצע

לא היה מתקבל כל כך על הדעת.

ועכשיו, משהו על עיסקת החבילה והתקציב. מהותו של התקציב משתנה על ידי עיסקת החבילה. זה לא התקציב שאני חלמתי עליו, זה לא התקציב שרציתי אותו. יתכן מאוד ששר האוצר צודק, שמבחינת המשק זהו הרע במיעוטו. גם לי יש דמיון במידה כזאת מפותחת שהייתי יכול לתאר לעצמי מה היה קורה למחירים, אם היינו מעלים את מס הקניה ומסים אחרים בסכום כולל של 500 מיליון לירות. מעשית זה היה צריך לעלות את המחירים ב-4%-5%. אבל היות ואני יודע שתמיד כולם עולים על הטרמפ הזה ומעלים מחירים פי שתיים ויותר מאשר מחוייב הדבר על ידי המציאות - ברור שזה היה מעלה את המחירים ב-10%-12% לפחות והיה מתגלגל הלאה. לכן, יתכן שמבחינת המשק זה הרע במיעוטו.

אבל, רבותי, לעיסקת החבילה יש עוד כמה השלכות חמורות ביותר. השלכה אחת, תאורטית אולי - זאת הפעם הראשונה שהממשלה כגורם התערבה באופן פעיל מאוד בענייני השכר ובמערכת היחסים שבין עובדים ומעבידים.

השר לקליטת העליה ש. פרס:

אתה נגד זה?

השר ו. שם טוב:

אני נגד זה. זה ענינם של העובדים והמעסיקים. גם ההסתדרות היא נגד זה, כולל חבריכם בהסתדרות. גם הם נגד מהלך הזה.

ראש הממשלה ג. מאיר:

בעצם, חלקה של הממשלה בענין זה הוא בכך שאמרה: אם שני הצדדים יבואו לידי הסכם - הממשלה לא תעלה את המסים.

השר ו. שם טוב:

קצת יותר מזה, גבירתי ראש הממשלה. למעשה, אם שר האוצר שלנו עמד - ויתכן שבועוד שנים יברכו אותו על כך - עם אקדח ביד, אקדח של העלאת מסים - למרות התחייבות של כולנו שבשנת 1970 נעלה את השכר - ואמר: אני הולך להעלות את המסים, ועל ידי זה הפחיד את ההסתדרות, ובצדק, והוא אמר זאת בשם הממשלה - זוהי המציאות אשר למעשה אינה מקיימת הבטחה מפורשת שניתנה לשכירים, שבשנת 1970 תהיה העלאת שכר, אלא זוהי מדיניות של הקפאת שכר ואפילו של הורדת שכר. וכל זה חמור מאוד בעיני.

ההסתייגות השניה שלי לגבי עיסקת החבילה - ואני מבקש מאוד להאזין להסתייגות הזאת: הייתי מציע, שלפחות עד הכנסה של 700 לירות ישלמו במזומנים. למה אני מציע זאת?

שר העבודה י. אלמוגי:

אתה מציע שהממשלה תתערב?

השר ו. שם טוב:

הממשלה צד בהסכם הזה. היא כבר התערבה. אנו מדברים על הכל.

אנשים המשתכרים עד 700 לירות לחודש, אינם שייכים לשכירים שכסף זה לא לוחץ עליהם. לאנשים אלה אתה נותן אגרות חוב בעוד שהם צריכים מזומנים. אדם כזה ילך וימכור את אגרות החוב בשוק השחור בחצי המחיר. ישנם אלפי מקרים של אנשים אשר הלכו ומכרו את האגרות בהפסד גדול מאוד. אם אדם כזה זקוק ל-500 לירות, הוא ילך וימכור את האגרות בחצי מחיר. הוא כבר לא יקבל 4% חסכון, אלא אף יפסיד. לכן, הצעתי לשחרר מחסכון חובה זה, של אגרות החוב, על הכנסות עד לסכום של 700 לירות. אם שר האוצר יבוא ויאמר: איך אבוא למעסיקים ואומר להם: תשלמו במזומנים גם את הסכום הזה? הייתי מציע אלטרנטיבה - שישחרר מחובת תשלום של 5% תוספת היטל הבטחון את בעלי ההכנסות עד ל-700 לירות לחודש. לעומת זאת, אני מוכן ללכת לקראת שר האוצר בהטלת מסים על מותרות אבל יש להקל לפחות על השכבה הזאת. לצערי הרב, דבר זה לא ניתן לי.

מדינת ישראל
אוסר מס' 19
צנזור לעיתונות

השר גבתי העלה כאן ענין רציני מאוד. אנו מחייבים את המעביד לרכוש מילווה חסכון חובה של 4% על הסכום הכולל. אנו מחייבים את העובדים לרכוש אגרות חוב בגובה של 4% על השכר הכולל. אבל יש קרוב ל-100 אלף נישומים אשר אותם אנו משחררים למעשה מהשתתפות בחסכון חובה זה. הם לא קיימים. אינסטלטור, למשל, לא קיים. ואפשר להביא דוגמאות אחרות. אדם כזה לא ירכוש אפילו אחוז אחד של מילווה חובה. בהצעה שלכם יש קריטריון ברור להבדיל בין מקור ההכנסה. אם זאת איננה הכנסה משכר - 2% לא על השכר הכולל אלא על ההכנסה החייבת במס. מדוע רק 2%? מדוע על הפועלים מטילים 4% ועל המעבידים 4% ורק על אלה 2%? אני מציע להטיל גם עליהם 4%, כמו על כולם. רבותי, אם לא נטיל את זה על כולם, זה לא יתקבל טוב, תהיה התמרמרות מוצדקת.

אני מבין שצריך ללכת לספיגה מכסימלית. אני חושב שבתקציב שלנו הפרופורציה בין המסים הישירים לבין המסים העקיפים - אם אני לוקח את המילווה ואת הביטוח הלאומי - כמעט שאיננה משתנית. מדוע לא הטלנו את מס היסך, אפילו אם הוא יכניס הכנסה סימלית, אפילו אם יכניס לא מליונים רבים? אפילו אם יתן רק עשרה מיליון לירות? דבר זה לא יפגע כל כך במשק, אבל בואו נראה שאנו הולכים לכל הכיוונים. אבל גם דבר זה נפל ולא נתקבל.

המכלול הזה כולו מסביב לעיסקת החבילה, מחייב אותי לא להיות שלם אתה.

בענין עיסקת החבילה ישנה נקודת תורפה אחת שאני מוכרח לציין אותה, וזה ענין השמירה על יציבות המחירים. זה תנאי בל יעבור של קיום כל העיסקה הזאת. הייתי רוצה לשמוע משר האוצר איך הוא חושב לעמוד בהתחייבות הזאת.

לענין הפיחות, ברור מהצהרות שר האוצר כי עיסקת החבילה היא לשנתיים הבאות במקום פיחות, ולא יתכן שהממשלה תחליט אחרת. אני בעד זה שהיא כן תחליט, אחרת הציבור יראה עצמו כאילו השלינו אותו. עיסקת החבילה היא במקום פיחות. לא יהיה פיחות במשך השנתיים הבאות.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

ביחס להצעה של נגיד הבנק - הוא עצמו רואה את ההצעה הזאת כהצעה לא כל כך טובה, אבל אין לו הצעה אחרת טובה יותר. אני חושב שאי אפשר לקבל את הצעתו, וכוונתי לפיחות. אבל הוא גם אמר שיהיה מיתון מתון. אינני מאמין שהמיתון יכול להיות בדינו. אני לא מאמין, שאלה אשר אמרו שהם סידרו את המיתון שהיה ב-1967 - שהמיתון היה בידם. הוא לא בדינו. זה תלוי היה במצב הכלכלי שהיה באותה תקופה בארץ. העליה פסקה. היו בערך 20-15 אלף דירות פנויות, לא היה מי שישב בהן. לא היתה בניה בארץ. אז התחיל המיתון והוא התגלגל בצורה שכזאת, שקרוב למאה אלף אנשים היו חסרי תעסוקה. רק אז באה הממשלה...

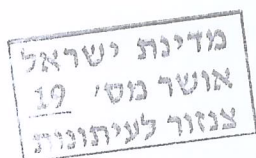
נגיד בנק ישראל ד. הורוביץ:

אני דיברתי נגד מיתון.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

אמרת - מיתון מתון. אני מודיע שזה לא בדינו. אותו מיתון מתון עלול להתגלגל בצורה כזאת שאנו נתחרט עליו אחר כך.

ביחס לפיחות - כספים רבים הוכרחו לחוץ לארץ רק מתוך הפחד או החשש שאנו עומדים בפני פיחות, וזה באמת לא בריא בשבילנו. אינני יודע אם זה יוסיף עוד לירה או כמה זה עלול להציל. משום שכל הקבוצות שיבואו אחר כך, אחרי הפיחות, הן מצד העובדים והן מצד האקדמאים, יפעילו לחצים כאלה שיעלו אולי את השכר לא רק בגובה הפיחות, אלא אפילו יותר מכך. אני יודע שתמיד חיפשנו איזה תירוץ. ב-1967 אמרנו: מה יכולנו לעשות? היה צורך בפיחות. האנגלים פיחתו את הלי"ש, אנו עומדים בהסכמי מסחר איתם, אי אפשר שבצורה כזאת נהרוס את שיווק ההדרים לאנגליה, ועל כן חיפשנו תירוץ שיתקבל על דעת הכלל, ואז בא הפיחות בשיעור של 16%-17%. אבל כאשר נבוא סתם ביום בהיר אחד, כאשר הלי"ש בסדר ונגיד:

אנו מוכרחים להפחית את הלירה, יבואו אנשים ויאמרו: רבותי, כנראה שאין יסוד מוצק ללירה שלנו. היום מפחיתים את הלירה גם כאשר הלי"ש איתנה. בעוד שנה או בעוד שנתיים שוב פעם נלך לקראת צעד כזה - יהודים לא יביאו לכאן דולרים ולא לי"ש, ויהודי ארץ-ישראל יעשו כמו שעשו עד עכשיו - הם יחזיקו את הכספים שלהם בחוץ לארץ. אם אנו נכניס איזה שהוא שמץ של פקפוק בידי תושבי הארץ שעלול להיות פחות - דבר זה רק יקשה על מצבנו אנו. אבל אם הם ידעו שישנה החלטת ממשלה שלא יהיה פחות - יהיו בוודאי גם כאלה שלא יאמינו להחלטת הממשלה, אבל חלק גדול מן הציבור יאמר: ישנה החלטה ממשלה, מותר להביא עכשיו את הכספים שיש לנו בחוץ לארץ, לישראל.

משום כך אני אומר, לא יתכן שאנו נשאיר את הענין בצורה כזאת שלא תהיה על כך כל החלטה. לו לא עוררו את הבעיה הזאת, אפשר היה לומר שלא עומדת בפנינו בעיה כזאת. אבל רבותי, מה שמדובר כאן עלול לדלוף גם החוצה, הדבר יכול להוודע, ואז לא יהיה לנו פחות, אבל גם כסף לא יהיה, וזה הדבר הגרוע ביותר. לכן אני אומר: מה שיהיה בעוד שנה - נראה, אבל בינתיים צריכים להודיע שלא יהיה פחות.

ביחס לעיסקת החבילה - אם זה טוב או לא טוב, לא מצאנו דבר יותר טוב מאשר עיסקת החבילה, ולכן, צריכים לקבל. כנראה שאין לנו בכלל תרופות טובות ביותר בשביל המחלות שלנו ועל כן אנו צריכים להאחז באמצעים שניתנים לנו, וזה הדבר שניתן לנו עכשיו לעשותו. אמנם זה לא טוב, לזה יש טענות לכאן ולזה יש טענות לכאן, אבל אין דרך אחרת.

רציתי לומר דבר אחד לשר האוצר. שמעתי ברדיו כי מזמינים את הרשויות המקומיות...

שר האוצר פ. ספיר:

שמבקשים אותך להזמין את הרשויות המקומיות.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

אני מבין שלא באים להודיע להם כי יש בשבילם סכום כזה וכזה בתוך התקציב, אלא יאמרו להם: אסור לכם להטיל מסים על האוכלוסיה. על כך המדובר. להוזה ידוע שהרשויות המקומיות לא יוכלו להחזיק מעמד. אמנם, אינני מדבר על התוספת שהכריזו עליה של 50%-60%, אבל הם לא יוכלו להחזיק מעמד כי חסר להם סכום של 60-80 מיליון לירות כדי לאזן את תקציבן. כשם שהממשלה הגדילה עכשיו את מס הרכוש שלה באחוזים גבוהים מאוד, דומני שלעיתים אפילו יותר מאשר 100% - כך אי אפשר לבוא לרשויות המקומיות ולומר להן: לכם אסור בכלל להעלות את המסים. בכל אופן, לממשלה יש יותר אפשרויות.

שר האוצר פ. ספיר:

הממשלה לא הגדילה את מס הרכוש לא ב-60% ולא ב-50%. רצינו להגדיל זאת ב-33%, אבל גם זה עוד יעמוד לבדיקה. אם העריות לא תוכלנה להסתגל - אז העיסקה תשאר עיסקה אבל בלי חבילה.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

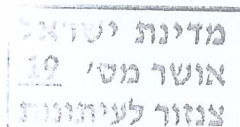
יש יהודים שזכו כבר לקבל את ההודעות. תראו כמה הם שילמו וכמה הם צריכים לשלם בשנה זאת.

שר האוצר פ. ספיר:

עוד לא שלחנו הודעה לאף אחד.

שר הפיתוח ח. לנדאו:

אני קיבלתי לשלם 250 לירות יותר, לשנת 1969/70. זה נקרא תיקון. אומרים לי שזה לא בסדר, אבל זה נשלח.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

אני מקבל את העיסקה כי אין לי עיסקה אחרת לשנה הקיימת. אני רוצה שנדע שנעמוד בפני דברים שונים. גם עם הרשויות המקומיות. אני מוכרח להגיד את הדברים הללו.

ביחס לפיחות, אמרתי כבר, מוכרחים לקבל החלטה כי פיחות לא יהיה, כי ללא קבלת החלטה, המצב יכול להיות עוד יותר גרוע מכפי שהוא עכשיו.

מר מ. זנדברג:

אחת המטרות העיקריות של עיסקת החבילה - להביא קצת יציבות בחיינו המשקיים, לא יציבות מחירים ושכר, אלא גם יציבות בשני דפוסי חיים לפחות: דפוס אחד - יחסי עבודה. לו היינו מאשרים את עליית המסים ודרישות השכר, היינו נכנסים, בהיקף ניכר, לשביתות ומי יודע במה זה היה נגמר. מה שברור, שהתפוקה היתה גדלה פחות. נדמה לי שהעיסקה הזאת תביא קצת רגיעה ביחסי העבודה.

ודבר שני - דבר זה צריך להביא לרגיעה בציפיות. זאת אחת המטרות החשובות. אני חושב שההתדרדרות הזאת בתחום היבוא באה במידה רבה מאוד מהציפיות שצריך לקנות לפני שמעלים מסים, לפני שעושים פיחות. אנו רוצים לא לבזבז את הטוב שיש בעיסקת החבילה הזאת - הרי זה קשור דווקא בענין זה של יציבות בציפיות. משום כך, אני חושב שמוכרחים להחליט על ענין הפיחות. זאת אומרת, להודיע שאין פיחות, מפני שאחרת אנו מבזבזים את אחד ההישגים העיקריים של העיסקה הזאת.

ההצעה שהובאה לכאן היא פיחות פלוס מסים. אם אנו מחליטים כאן על עיסקת החבילה ואין מסים, אז ממילא, באופן ברור, אנו מחליטים נגד פיחות, כפי שהוא הוצע כאן. אם מחליטים כאן ברוב גדול בעד עיסקת החבילה, אפשר מיד להודיע שדחו את ההצעה הזאת של פיחות פלוס מסים. נכון שפיחות איננו אלטרנטיבה לעיסקת החבילה אלא תוספת אפשרית, אבל תוספת אפשרית במועד מתאים ולא כאשר מישור דורש זאת, אלא כאשר המשק דורש זאת. אני חושב שהמועד הזה איננו מתאים היום, כי היום לא רק שישנה תעסוקה מלאה, אלא יותר מתעסוקה מלאה. בשום מקום בעולם פיחות לא הצליח במצב כזה של תעסוקת יתר. אם תהיה הודעה ברורה - נשמור על ההישג הזה של עיסקת החבילה.

ענין שני שהוזכר כאן בקשר לתקציב, זה ענין הדפסת הכסף על ידי בנק ישראל ומתן מילווה של בנק ישראל בהיקף של 700 מיליון לירות, לאוצר. מר הורוביץ הציג שזה יכול להיות אסון, אבל אני רוצה לומר שבתנאים מסויימים הדפסת כסף רצויה, ובתנאים מסויימים הדפסת כסף שלילית. העובדה היא, שהדפסת הכסף שהנהגנו ב-1967 וב-1968 עזרה לנו לצאת מהמיתון. יכול להיות שהואיל וזה בא בד בבד - אחר כך - עם המלחמה, יצאנו יותר מדי מהר ויצרנו בקצב מואץ. על כל פנים, זה היה חיובי. אם אנו לוקחים את המאזן הכולל של מטבע החוץ שלנו היום ואת התקציב הלאומי שלנו, ולוקחים בחשבון שהאוכלוסיה גדלה והתפוקה צריכה לגדול ב-9%, לוקחים בחשבון שאנו מפסידים מטבע חוץ, וזה היה מביא למיתון אילמלא הדפסנו כסף - הרי אין צל של ספק שהיום נחוץ להדפיס כסף. לפי חשבונות שנערכו בבנק ישראל ובאוצר, אין ספק שהזרמה של 600 מיליון לירות איננה אינפלציונית. משמעות ההדפסה הזאת איננה אינפלציונית. כאן אנו מבקשים במסגרת התקציב סכום של 770 מיליון לירות. אני רוצה להדגיש - ופה זה לא נאמר - שהממשלה החליטה על הנהגת הפקדה על היבוא. ההפקדה הזאת צריכה לספוג מן הציבור במשך שנה חודשים סכום של כ-170 מיליון לירות. כלומר, אם אנו מפחיתים את הסכום הזה, אנו מקבלים 600 מיליון לירות הדפסת כסף ולא, כפי שזה נראה, 770 מיליון לירות.

אני חושב שעוד לא מיצינו את כל האפשרויות בענין ההפקדה. ההפקדה היא משקל נגד גם מבחינת הדפסת הכסף, אבל גם פער חלקי מאוד בבעיותינו בענין מאזן התשלומים. לא צריך לשכוח זאת. צריך לשקול כיצד אפשר להתקדם בענין הזה.

בסיכום, איש לא יטען שהתקציב הזה, או עיסקת החבילה שניהם יחד פתרו את בעיותינו המשקיות העיקריות או את הבעיה העיקרית - מאזן התשלומים. אני חושב שאין צל של ספק שבאמצעות העיסקה אנו מונעים את

מדינת ישראל
אוסר מס' 17
צנזור לעיתונות

ההתדרדרות הנוספת שנכנסנו לתוכה בשנה האחרונה. אני גם משוכנע שעיסקת החבילה מונעת את זה הרבה יותר טוב מאשר האלטרנטיבה של העלאת המסים, המחירים וכו'.

שר העבודה י. אלמוגי:

יש לי דעה יוצאת דופן ועל כן ביקשתי את רשות הדיבור, ואעשה זאת רק בכותרות. אני בעד עיסקת החבילה, אבל אינני מלווה אותה בדעה שזה הרע במיעוטו, משום שעיסקת החבילה איננה עונה על מכאובי המשק, אלא בגלל דבר הפוך: חושש אני - ואני מלווה את עיסקת החבילה בחשש רציני ביותר - שמא, חלילה, לא נוכל לעמוד בה. כלומר, ההיפך הגמור.

אני רוצה לומר לשרים הנכבדים שלו נערכו משאלי דעת קהל - כי ביחס ליחסי עבודה, שכר וכו', ישנן שתי דעות, ותמיד היו כאלה, מבחינת המקור והמיקור. אם היו שואלים את כולם; האם תמורת יציבות המחירים יש לשמור על רמת המחירים - יכולנו לקבל רוב מוחלט בעם המחייב זאת. אולם זה איננו משפיע על הדעה של גוש זה או גוש אחר. אני מנבא וחושש לנבא, כי לאחר עיסקת החבילה נצטרך לא רק את הרצון וההסכמה של מנהיגי ההסתדרות - ואינני מהסס שהם יעשו זאת - אלא גם את היכולת והאפשרות לעמוד בזה. ולכן, אני תומך בעיסקת החבילה בליווי חשש רציני ובתפילה.

אני רוצה שנדע שנצטרך לאמץ כל קורטוב של כוח ציבורי כדי לעמוד בה. אחד הדברים שעלינו לאחוז בהם כדי שנוכל לעמוד בעיסקת החבילה - וזאת אני רוצה לומר לנגיד הבנק - למצוא פתרון לבעיית הלחישות בקשר עם הפיחות. גם בענין זה יש לי דעה יוצאת דופן ואותה אני רוצה להשמיע. אצלנו נהוג ומקובל ההיפך ממה שנהוג ומקובל במדינות אחרות. בעולם אין מדברים על פיחות אלא מבצעים אותו. אצלנו מדברים על פיחות ולא מבצעים אותו. הפיחות אוכל בנו כל חלקה טובה. הוא אשר מברית הון, והוא אשר גורם היום לציפיות יותר מאשר לתוספת השכר.

וכאן אני רוצה להוסיף בעיה בתוך בעיה. ידוע שפרופסורים משפיעים על דעת הקהל וגם על שרים; ידוע שיש שרים ויש גדולים אשר לא נבהלים מענין הפיחות; ידוע ששר האוצר אומר: או אני או פיחות, אבל ידוע עוד דבר אחד - שהיהודים אינם אדיזטים. ידוע שבכל החלטות הממשלה, קורה לפעמים שהממשלה מחליטה היום כך ומחר אחרת. מה גם שבשאלת הפיחות יש לגיטימציה מפורשת שמותר לשקר...

שר הבטחון מ. דיין:

בענין הפיחות מותר לשקר עד לנקודה מסוימת.

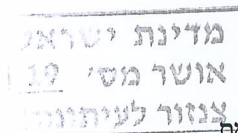
שר העבודה י. אלמוגי:

אני יכול לנבא בענין זה כי בנוסף לקשיים שיהיו לנו בקשר עם ביצוע עיסקת החבילה, במיוחד עם ההסתדרות - אז מחר, כאשר נחליט שאין פיחות, כולם ימשיכו בלחצם ולא נוכל לעמוד בזה.

אני בעד זה שנחליט היום. אני נגד פיחות, ודבר זה משתמע מן ההערה הראשונה שלי. אם עם עיסקת החבילה אני רואה קשיים רציניים - הרי לעשות זאת עם פיחות, זה דבר בלתי אפשרי.

עלינו לשקול אפשרות של הוצאת אמיסיות צמודות לדולר, אם נחליט היום או ביום א' הבא את אותה ההחלטה. אם נסתפק רק בהחלטה - יהיה זה כמו שיק שלא בטוח אם יש לו כיסוי. לעומת זאת, שיק עם כיסוי המתייחס לפיחות, הוא רק בהוצאת אמיסיה צמודה לדולר.

אני רוצה לומר לעצמנו, ובמיוחד לשר שם טוב, כי בדיון על התקציב ועל כל הדברים האלה, התעלמנו מנקודה חשובה ביותר אשר היא איננה חלק מהעיסקה אלא בעקיפין העיסקה עזרה לה, וכוונתי לענין של הביטוח הלאומי. אני נגד זה שנכנה את הגבייה מביטוח לאומי "מיסוי". זה איננו מיסוי. זה חסכון. אנו עושים עכשיו מהפכה רצינית ביותר בענין הביטוח הלאומי, מהפכה שלא היתה כמותה במדינת ישראל. אנו מעלים את גובה התשלום ומעמיקים את הגבייה, ומתוך כך אנו משיגים שלושה דברים: הביטוח הלאומי איננו מכשיר פיסקאלי, אבל בדיעבד הוא יספוג נטו כ-400 מיליון לירות מהציבור. שנית, הוא מתקן עיוות סוציאלי שאסור היה לנו לעמוד בו.

השר ו. שם טוב:

אני תומך בזה.

שר העבודה י. אלמוגי:

יפה שאתה תומך בזה. אתה לא יכול להוציא צימוקים ולהתפאר בצימוקים. זה עיוות סוציאלי שכולנו עמדנו בו. מי שמשתכר 700 לירות נושא את מלוא מסי הביטוח הלאומי בעוד שמי שמשתכר אלף לירות משלם מחצית מסכום הביטוח הלאומי. על ידי כך שאנו מעלים את התיקרה, אנו מתקנים את העיוות הסוציאלי ומתקנים עיוותים סוציאליים בקשר עם ההוצאה, אבל עכשיו איננו מדברים על ההוצאה. כפי שאמרתי, הביטוח הלאומי יספוג השנה נטו סכום של 400 מיליון לירות. וזאת, גם אם יתקבל כל מה שאני עומד להציע. כמו, לפתור את בעיית המשפחות מרובות הילדים ולהגדיל ברצינות את הכנסתן, לפתור את בעיית הנכים ועוד בעיות שונות.

אומר עוד דבר לנגיד הבנק. אינני חושב, כפי שאמרתי בראשית הדיונים, שאור וצל משמשים בערכוביה ביחס למצבנו המשקי. על הצל אני יודע, אבל יש אור - יש גידול בתפוקה, וגידול בפריזון. אם נסתפק רק בעיסקת החבילה ונעודד הגדלת הפריזון והגדלת התפוקה - לא נעשה די. בוועדת השרים לענייני כלכלה נדון על תכנית שהצעתי בקשר ליעול גם בשירותים וגם בייצור. אני מכין תכנית בקשר להקלת הניידות של עובדים. לא יכולתי להציע תכנית כזאת עד עכשיו, משום שחסרו לי שני אלמנטים - חוק הפנסיה וקרן אבטלה. דרך קרן האבטלה נגבה בשנה הזאת כ-170 מיליון לירות ואני מקווה שעוד 5-6 שנים נהיה בתעסוקה מלאה. כלומר, קרן האבטלה, מצד אחד, וחוק פנסיה מצד שני - ואנו כבר בתהליך הזה. רק אז, תבוא תוספת תכנית לייעול, נוסף על התהליך הרגיל, ואם נעשה זאת - קרן פנסיה, ביטוח אבטלה ופתרון בעיית הניידות - נעודד מאוד את התהליכים החיוביים של המשק.

משום כך אני אומר: לדעתי, עיסקת החבילה טובה, מבלי לומר מילה אחת איך הגענו לזה. על כך יש לי השגות אחרות, אבל היא עיסקה טובה וצריכים לאשר אותה. לדעתי, יש לעמוד על מילויה, כי רק על ידי כך ניתן להוריד את הפיחות מסדר יומנו. עלינו, יחד עם ההסתדרות וכל הכוחות הציבוריים, להתרכז בשנים אלה: בעמידה איתנה ותקיפה ביותר על מנת לשמור על מדיניות עיסקת החבילה. ושנית, לעודד בכל האמצעים את הצדדים החיוניים של המשק.

שר השיכון ז. שרף:

אני מוכרח להגיד לנגיד הבנק, לצערי, כי אני צריך להביע צער על דבריו היום בישיבה הזאת. זה נכון שאתה היועץ הכלכלי של הממשלה, אבל אני חושב שבענין פיחות הממשלה יכולה לדון רק כאשר שר האוצר מביא הצעה שיש לאשר אותה. אחרת, הממשלה אינה יכולה לדון על פיחות. אין לנו ברירה אלא להחליט היום, ואנו חייבים להחליט היום. ומבחינה זאת צדק מר זנדברג, שאם דוחים את ענין הטלת המסים הנוספים ובמקום זה באה עיסקת החבילה, יש בזה אלמנט אשר דוחה את הפיחות, כי פיחות בלי הטלת מסים, אין לו משמעות.

הלוואי, אילו היה בנו הכוח שלא יתפרסם מחר בעתונים שהועלתה הצעה כזאת...

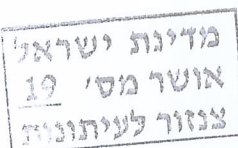
ראש הממשלה ג. מאיר:

כולם חתמו ב"הן צדק" שלא ידליפו מישיבות

הממשלה.

שר הסעד י. בורג:

אני טוען שהוא לא הציע זאת באופן פורמאלי.

נגיד בנק ישראל ד. הורוביץ:

אינני חבר הממשלה. אני לא יכול להציע, אני יכול לייעץ. ייעצתי. אני חושב שיש לי זכות גמורה לייעץ לממשלה כל דבר שאני חושב אותו לנכון.

שר השיכון ז. שרף:

אני לא מדבר על הזכות הפורמלית. אני מדבר על התוצאה. כאשר פרופסורים מציעים פירות יש גם לזה השפעה, אבל נגיד בנק ישראל - מילוי משרה זאת או תפקיד זה, יש לו סגוליות משלו ויש לו משקל אשר הוא שקול כנגד כל הפרופסורים פלוס. אני לא אומר שאין לך הזכות. אני רק אומר שעל ידי זה נגרם נזק. לדעתי, נגרם נזק למשק, והלוואי והנזק הזה יהיה קטן. משום כך, הממשלה חייבת להחליט. אילו האמנתי אחרי החתימה ב"הן צדק" - ולי חתימה זאת לא היתה נחוצה - שלא יתפרסם הדבר מחר, אבל הואיל ואינני מאמין בזה, נדמה לי שהממשלה חייבת לקבל החלטה בענין זה.

על עיסקת החבילה אביע דעתי כאשר אצביע בעדה.

הערה שניה, לדבריו של שר העבודה בענין אמיסיות דולריות. אני לא חושב שהיום אנו יכולים להחליט על זה. יש לכך פנים לכאן ולכאן משתי בחינות. ראשית, האם האמיסיות הדולריות מנבאות שלא יהיה פירות או שיש משהו שיכול להיות פירות - כל אחד יכול לפרש זאת בצורה זאת או זאת. אבל יש לכך פנים לכאן ולכאן מבחינה נוספת, היינו, באיזו מידה האמיסיות הדולריות לא תגרומנה לתוספת חסכון אלא הן תבואנה על חשבון האמיסיות הרגילות. יושב כאן השר דולצין, הוא עוסק ב"הוליס", זוהי אמיסיה דולרית המוגבלת בסכום. כאשר הממשלה תעשה את זה, מטבע הדברים, קיימת סכנה שבענין זה יפעל חוק גרשן, שעליון נאמר בקררה, כמה מאות שנים לפני גרשן, כי האסימון דוחה את המטבע.

השר א. ל. דולצין:

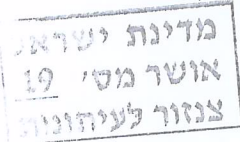
אני בעד עיסקת החבילה. אני חושב שמן הנכון יהיה לומר כאן, שרצוי לברך את ההסתדרות על כך שקיבלה את העיסקה הזאת, אחרי דיונים ולבטים. ואני מבין שהדבר איננו פשוט. אבל אם מצד אחד, המעבידים מקבלים זאת, ומצד שני, העובדים והממשלה תאשר זאת - אין לי שום ספק שזה יהיה גורם חיובי להרגעת הציבור.

ברצוני לשאול שאלה את נגיד הבנק. אני חושב, כפי שהסביר זאת מר זנדברג, כי הגרעון כאן לא יהיה 800 מיליון לירות אלא יהיה רק 600 מיליון לירות, מכיוון שצריכים לקחת בחשבון את הספיגה של הפקדון על היבוא. משום כך, אני סבור, שגרעון בסכום של 600 מיליון לירות בתוך התקציב הכללי של המשק שלנו, לא יהיה גורם אינפלציוני.

שנית, על ידי גידול האוכלוסיה, אשר ללא ספק אפשר לראות אותו בשנה הבאה עובר את המספר של מאה אלף נפש, הן על ידי גידול טבעי והן על ידי העליה שתבוא - אם לוקחים את הממוצע של 50 אלף נפש לשנה - גם הצריכה תגדל, אבל הצריכה פר-נפש תקטן. אם תעשו את החשבון, תיווכחו בכך, אין לי שום ספק.

אומר מילה אחת ביחס לפירות. לפי דעתי, הממשלה אינה יכול להחליט נגד פירות. אין זה מקובל. ממשלה לא צריכה להחליט נגד פירות. אלא מה? אני נגד פירות. התקציב הזה ביסודו, על ידי המדיניות שלו, קובע שלא יהיה פירות. לפי דעתי, הפרוצדורה צריכה להיות, ששר האוצר בדבריו, היום או מחר, אחרי ההחלטה, יודיע שזוהי המדיניות של הממשלה, כלומר, מדיניות נגד פירות. אם תהיה הצבעה נסיונית, ונדע שרוב חברי הממשלה או כל חברי הממשלה הם נגד פירות, אפשר יהיה להגיד שרוב הממשלה או כל הממשלה תומכת בעמדתו. זאת עמדת שר האוצר ואין זה ענין להחלטה של הממשלה.

הייתי רוצה לומר מילים אחדות גם לנגיד בנק ישראל בקשר לענין הפירות. בענין מאזן התשלומים שלנו - ובזה גם הכלכלנים והפרופסורים אינם צודקים - יש גורם אחד שאיננו קיים אצל שום עם אחר, גורם שאין אותו לשום ארץ אחרת. במאזן התשלומים שלנו משתתף העם היהודי, וזה חוץ מכל חישוב כלכלי אחר. ובין אם מדובר ב"בונדס", במגביות או בחשקעות - אנו מגייסים דרך העם היהודי קרוב ל-500 מיליון דולר. צריך לקחת גם את זה בחשבון, כי זה משפיע ישירות על מאזן התשלומים שלנו. לפיכך, החישוב הכלכלי והתאוריה הכלכלית

לא יכולה לחול עלינו, ועלינו באופן מיוחד.

למאמץ המלחמתי שלנו אנו מוציאים בשנה הזאת כ-1.3 מיליארד ולר. זאת בעצם הבעיה שלנו, ואנו כנראה נצטרך להמשיך בעניין הזה וגם בשיתוף העם היהודי, אשר צריך להיות שותף עוד יותר גדול מכפי שהוא היום. אין לי ספק, כי כאשר שר האוצר היה בחוץ לארץ, הוא טיפל בעניינים הללו, כלומר, בנסיון להגדיל את המאמץ גם מטעם העם היהודי, אשר זוהי למעשה מלחמתו. זאת לא רק מלחמת מדינת ישראל, אלא זאת מלחמת העם היהודי. אם נוכל להגדיל את המאמץ שלו בעוד 100-150 מיליון דולר, ברור שנעשה זאת. אני חושב שנוכל לעבור את המשבר הזה.

אין לי שום ספק שהדיבור על פיחות פוגע, אבל ברור דבר אחד: כל פיחות פוגע באלה שאין להם ונותן אפשרות להרוויח קצת יותר לאלה שיש להם. לפיכך, אני נגד הדבר הזה גם מבחינה סוציאלית ברורה, מה גם שדבר זה לא יעזור לנו. אדוני נגיד הבנק, בלי עזרת העם היהודי היינו יכולים לשפר את מאזן התשלומים על ידי פיחות כלשהו? לא. בשום אופן לא. זאת הבעיה. הבעיה היא איך להגדיל את המאמץ של העם היהודי.

כאשר תהיה החלטה ברורה - צריכים באחד הימים ברדיו וגם בטלוויזיה, בדרך של פניה לעם - אם על ידי ראש הממשלה או שר האוצר, או אפילו שניהם יחד - להסביר את העניינים ולבקש ממנו יתר צניעות, יתר מאמץ ויתר הבנה. זוהי הלא ממשלת ליכוד לאומי.

שר הפיתוח ח. לנדאו:

אני בעד עיסקת החבילה, אשר איננה פותרת דבר אלא דוחקת התדרדרות מסויימת ביחסי העבודה. מבחינת מאזן התשלומים - איננה פותרת כמעט דבר. היא גם איננה בטוחה מבחינת ביצועה.

אנו עומדים בפני העלאות מתמידות בחומרי גלם באותם גורמים ברוב המרכיבים של היצוא שלנו. זאת תהיה גם, מבחינה אחרת, בעיה חברתית אשר נצטרך לתת עליה את הדעת כעבור מספר חודשים. העלאות אלה לא תספגנה בדרך קלה, כפי שניסינו, בדרך לא כל כך קלה, לספוג את ההעלאות בשכר שיש כבר כיום.

כאשר מחפשים את הפתרון כיצד, בכל זאת, ניתן לצאת מהמצב הכלכלי הזה, גם מבחינת מאזן התשלומים - אני חושב שהמוצא הטוב ביותר הוא יצוא מוגבר. זה גם דבר הניתן לביצוע. דבר זה לא ניתן להעשות על ידי צווים, אלא על ידי ארגון ומאמצים עצומים שלנו.

אני רואה דבר אחד אשר בו אנו יכולים לעשות גדולות. אנו מפגרים היום מאחרי פיריון העבודה של ארצות הברית ב-40%. נניח ש-10%-15% מפייגור זה הם על חשבון האוטומציה, היתר הם על חשבון המצ'מנט שלנו, על חשבון ארגון העבודה, וזה לא עניין של פיריון עבודה נוסף, אלא זה עניין של נוהלים, של גישה מודרנית לארגון העבודה. אם נעלה על העניין הזה, יש אפשרות להגביר את היצוא במידים גדולים, כי בכל זאת, מחיר שכר העבודה לשעה בארץ בהשוואה למחיר שעת עבודה בשאר ארצות הברית, הוא פנטסטי. וכן גם לגבי אירופה. אם נתארגן בנקודה זאת ונדע כי זהו מבצע חיים שלנו, הרי תוך שנה, שנתיים - שלוש שנים, אנו עולים על דרך המלך - בתנאי שנראה את הבעיה כפי שהיא.

הנקודה השניה - יעול התקציבים שלנו. כלומר, הורדת העומס של תקציבים. זה ניתן לעשות באבטלה עודפת. אי אפשר לעשותו במצב אחר, כי אז זה מכאיב יתר על המידה. היום ניתן לעשות זאת. זאת התקופה לכך. זאת הנקודה השניה שיש לה קשר ישיר מאוד עם תקציבים ועם הביקוש הגובר מבחינת הכסף המוחזר.

לדעתי, ניתן לספוג עוד כספים על ידי מס מותרות מוגדר יותר. נדמה לי, שניתן להשיג לאין שיעור הרבה יותר, בתנאי שאינך שוחט את התרנגולת. אני מציע מפה להוציא את המכסימום, ואני חושב שהדבר ניתן.

מדינת ישראל
אושר מס' 19
צנזור לעיתונות

הערה אחרונה לגבי הפיחות. הוא עלה - לדעתי, בצורה לא טובה. כאשר מביאים דבר כזה צריכים להביא את כל התכנית על כל מסקנותיה, ורק אז ניתן להחליט על כך. זה לא ענין לשיבה אחת או שתיים. זה ענין שפוגע, זה ענין שמכה. יש לי דעה בעד פיחות, כגורם. הפיחות לבדו לא יפתור לנו דבר וחצי דבר. הוא מכה. אבל בתוך יתר הדברים - יש לו השפעה. אבל אני חושב שאין מה לדבר או לחשוב עכשיו על פיחות, לא בצורה כזאת ולא בצורה אחרת. נדמה לי שיש כוונה, מבחינת הציבוריות, לומר משהו בענין זה. לפעמים, אתה לא רוצה לומר את אשר אתה צריך לומר, וזה לא טוב, אבל מכיוון שחשוב מאוד לחסל ענין זה - לדעתי, חייבת לבוא הודעה ברורה, כדי לא ליצור ארוזיה, וכדי למנוע התדרדרות. זהו דבר מאוד מסוכן אשר כולו פסיכולוגי, וזה למעשה הדבר הקובע. אני סבור שעלינו למסור הודעה בענין זה. אינני יודע מה הצורה הטובה ביותר לכך, אם ראש הממשלה תאמר זאת, אם שר האוצר יאמר זאת, או אם הממשלה תאמר זאת. בדרך כלל, ישנה סקפטיות בציבור כאשר מודיעים על כך. אבל אם יש חשש שהדברים יצאו החוצה - נדמה לי שאין מנוס מאשר להודיע על כך.

שר התיירות מ. קול:

אני בעד עיסקת החבילה אבל אני דואג לביצועה. כמו שר העבודה, אני מאוד חושש בענין זה. אני סבור, איפוא, כי אנו צריכים, במאמץ משותף של כל הגורמים המדיניים והציבוריים המיוצגים בממשלה הזאת, לעשות כל מה שביכולתנו כדי לקיים את העיסקה הזאת. ובענין זה אני רוצה לומר לשר לנדאו: אי אפשר להתבטא בשתי שפות בענין זה. אתה צריך לומר לחברין בוועד הפועל של ההסתדרות שאם השרים מצביעים כאן בעד עיסקת החבילה - גם הם, שם, צריכים להיות בעד העיסקה.

אם תהיינה תביעות - עלינו לעמוד מולן. ושעמתי ברדיו מה אומרים ואיזה תיקונים דורשים. אם אנו רוצים ליצור דעת קהל - וזה הדבר החשוב ביותר - אסור לנו, מעבר לעיסקת החבילה, לקבוע שתהיינה תוספות. מוכרחים בענין זה לשכנע, ואני יודע שקשה מאוד לעמוד בזה. יהיה קשה מאוד לעמוד נגד התביעות השונות שתועלינה. דבר זה מחייב את כולנו. דבר זה מחייב גם את השר שם טוב, אף על פי שפה הוא יכול להביע ספיקות. זה מחייב את כולנו כי כולנו עומדים בחזית אחת. אם עיסקת החבילה תתפורר ולא תוגשם, תהיה פה אנרכיה גדולה, ואז גם שר הפנים לא יוכל להופיע עם הרשויות המקומיות שלו, כי מי שבעד עיסקת החבילה איננו יכול לחשוב שהרשויות המקומיות תעלינה את מיסיהן. הכל בחבילה אחת. כולנו בתוך החבילה הזאת. משום כך, אני חוזר ואומר, כולנו צריכים לעמוד בחזית אחת, כי אם דבר זה ייכשל, יהיה רע מאוד.

אני רוצה לשאול שאלה את נגיד בנק ישראל, אשר למדתי ממנו הרבה ואני עוד לומד ממנו הרבה. היית פה לפני חודש ימים ונאמת פה נאום חשוב מאוד על התקציב, ולא המצאת לנו את ההצעות שהצעת היום. דיברנו אז על 5% קיצוץ בתקציב. אנו הולכים לקצץ עכשיו 340 מילין לירות במקום 500 מיליון לירות שדובר עליהם. אתה אמרת אז שגם מה-500 מיליון לירות קיצוץ שהצעת, אתה מוכן להוריד קצת, אפשר לחיות עם זה. אבל ידעתי שעוד משהו כואב לך. הרגשתי שאין זה הכל, אבל חשבתי שתבוא ותדבר על הצעות אחרות בעוד שנה. אבל לבוא חודש ימים אחרי נאומך בפני הממשלה, ולהגיד מה שאמרת היום - זה מעורר אצלי תמיהה. מכיוון שאתה בוודאי לא צריך להיות מושפע מהפרופסורים. אתה לא צריך להיות מושפע בענין הזה.

מדינת ישראל
אוצר מסי' 19
עיתונות

קראתי את דברי פרופ' פטנקין. הוא מציע לנו שורה של פיחותים למשך עשר שנים. מי שקורא את הדברים שלו צריך לשאול את עצמו: נותנים לו נבואה כי במשך עשר שנים תהיה לנו שורה של פיחותים, מי ישקיע כסף במדינה הזאת? כדי שהמשק הזה יצמח, כדי שהוא יגדל, וזה חיוני מאוד בשביל כולנו אנו רוצים לקבל את ההשקעות מחוץ לארץ. אם אנו נמשיך לדבר על הנושא הזה ולא יהיה אמון ביציבות המטבע, איך נעמוד בזה?

לכן אני אומר שאנו מוכרחים להגיד לציבור דברים ברורים. אני נגד הצבעה, אבל אני בעד זה ששר האוצר יגיד, בזמן שהוא יופיע, שלא היה אף שר אחד ליד שולחן הממשלה אשר תמך בהצעה של פיחות.

אני חושב שעיסקת החבילה יש לה ענין אחר חשוב מאוד. זאת הפעם הראשונה שציבור הפועלים המאורגן על ידי ההסתדרות וציבור נותני העבודה, ביחד עם הממשלה, מתלבטים ומתאחדים לעשות מאמץ לשמור על היציבות במשק ובשכר. אינני זוכר דבר כזה במדינה שלנו במשך שנות קיומה. זהו נסיון לעשות זאת בפעם הראשונה. ולכן, ככל שכולנו נירתם למלאכה, כדי שמאמץ זה יצליח, ייטב לנו.

דרוש תיקון חשוב בסעיף 8 (מצטט). אני מניח שהכוונה היתה למצרכים חיוניים ולא ל"מצרכים בלתי חיוניים". כלום יש סובסידיה על מצרכים בלתי חיוניים? בעיני זאת טעות סופר ורציתי לעמוד עליה.

שר האוצר פ. ספיר:

זאת טעות, יש לתקנה.

השר מ. בגין:

על רקע זה, הייתי מבקש שבאמת ייעשה מאמץ למען שיהיה שימוש ב"הסכם כולל" ולבטל את ה"עסקה הזאת". דיברנו מספר פעמים על פסיכולוגיה בכלכלה. התרגום של המילה "עסקה" הוא "PACKAGE DEAL". זוהי מילה לא טובה. צריך להיות "הסכם כולל"...

שר האוצר פ. ספיר:

על מצרכים ושירותים חיוניים.

השר מ. בגין:

ועתה לבעיית הפיחות. אני חושב שדבר הכרחי הוא להודיע משהו על העניין הזה, מאחר שהרעיון הועלה באופן רשמי והוטל לחלל האוויר בישיבת הממשלה. אבל אם תתקבל החלטה ותתפרסם הודעה, בקיצור: לא יהיה פיחות - לדעתי, אנשים מסויימים, ואינני סופר אותם, בליבותיהם יוסיפו: לפי שעה. זה הכלל בחשיבת אנוש על פיחות. לכן, לדעתי, צריך לומר בקיצור: לאור האישור - ואני חושב שהוא יינתן - להסכם הכולל, הוסמך שר האוצר להודיע שתקויים יציבות המטבע. והמילה עצמה "דבולאציה", הס מלהזכיר. אבל על כך, על פי הלכי הרוח סביב השולחן, יש מידה רבה של הסכמה.

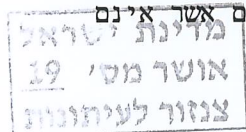
שר המסחר והתעשייה י. ספיר:

אני רוצה להציע הצעה. כוונתי לאמיסיה. אני בעד זה שלא נחליט על כך ברגע זה, אבל אז הייתי מוסיף, כי אם אנו עושים אמיסיה כזאת - זה לא לפי שער אלא לפי איזה חשבון של ערך המטבע היום. אם נניח לרגע אחד שנוציא אמיסיה לא בלתי מוגבלת - למשל, 200 מיליון לירות, אבל השער יהיה שער של 3.85 לירות לדולר, לפי השער של היצוא, רק בתור דוגמה, אז כל הסכנה בכל העסק הזה איננה כל כך גדולה בעוד שהאפקט יהיה עצום. אני לא בטוח שכל ההכנסה של האמיסיה הזאת תהיה במקום האימיסיות הקיימות, אלא שזה ימשוך אנשים אשר אינם משקיעים באמיסיות רגילות.

שר האוצר פ. ספיר:

אני יושב פה המום, מפני שאינני יודע לאן אני בא, ואני אומר זאת בכל ההדגשה, אבל זה פחות חשוב. אינני יודע לאן בא המשק. חמש פעמים טיפלה ממשלת ישראל בפיחות. היא הוזעקה לישיבה אשר בה היתה הצעת על פיחות. כך היה ב-1962, ביום ששי לפנות ערב, וכך היה גם ב-1967, פיחות שהיה קשור עם פיחות הלי"ש, כאשר הממשלה הוזעקה לישיבה בשעה שבע בבוקר. אינני אומר שאין זאת זכותו של מישהו, וגם של נגיד בנק ישראל, לחשוב על פיחות, אבל מה שנעשה כאן היום אין לו תקדים, ואינני יודע מה נעשה.

הגרעון של מיליון דולר שאנו מכסים אותו - אנו מכסים אותו בחלקו, על ידי דולרים שאנשים מביאים אלינו מתוך רצון. מספיק שאביא את הדוגמה של 160 מיליון דולר שמביאים לנו אנשי הפיצויים האישיים. כי זה סכום גדול יותר מאותו סכום שהפיחות יכול להביא. אנו מכסים זאת גם על ידי הגדלת היצוא, ויש בזה מחצית יבוא. אבל זה לא הדבר היחיד. מביאים לנו דולרים מרצון גם מוסדות, ואני לא מדבר על הסוכנות היהודית, ומביאים לנו דולרים גם אנשים פרטיים. וכל זה בבת אחת - אמנע.

נגיד בנק ישראל איננו אדם פרטי. הוא בעצמו טיפל בחמישה פיחותים. אינני שולל ממנו את מה שכתב, אבל יתכן שזה לא הולך אחרת. אבל אתמול, אחרי הדיבור של הפרופסורים - ובדרך כלל יש לי הגדרה להם, אבל אינני מגדיר שופטים ואינני מגדיר פרופסורים; אבל מה שקרה כאן היום - לא היה עד היום. ואני אישית אינני יודע מה אני צריך לעשות כעבור שעה.

לו נגיד הבנק היה בא לראש הממשלה ואומר - אני חושב שאני נגד - מותר לו להיות נגד כשם שלי מותר להיות בעד. אבל לו היה בא לראש הממשלה ואומר לה: אני חושב שצריך להתחיל בפיחות - הייתי מבין זאת, זה דבר ליגאלי ביותר. הוא היה מזהיר אותה. הוא גם רמז לי על כך לפני זמן מה. השר קול אומר שהפרופסורים מציעים פיחות. אין זאת הפעם הראשונה. מאז 1962 הם הציעו זאת לפחות עשר פעמים.

אינני יכול להגיד דבר לגבי שוויה של העסקה עכשיו או מה שווים של כל הדברים ביחד, או מה יקרה אתנו אם תהיה ארוזיה, או אם נפרד מכל דולר הרבה יותר מהר מכפי שחשבנו. אבל אני אומר וחוזר ואומר: אינני יודע לאן אני בא.

ועכשיו כמה הערות לענין. לא אמרתי ולא חשבתי אף לשניה אחת שהעסקה פותרת את הדברים. לא ברדיו, לא בטלוויזיה ולא בעתונות. אני בורח מהם. אבל אמרתי: זה הרע במיעוטו. הרע במיעוטו הוא רע, אבל זה פחות רע מאשר הדבר השני.

בעית מאזן התשלומים תתברר או נדע עליה רק ביום ה' בבוקר, בישיבת ועדת השרים לעניני בטחון, ואומר מה אני חושב על הענין הזה. אם פתאום ניווכח שהענין הזה אינו נובע מבטחון אלא מדברים אחרים - יתכן, הלוואי והאמנתי בזאת. אבל אז אפשר יהיה לברר את הענין ולראות מאין נובעת הארוזיה.

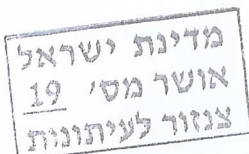
רק בשנים אלה, וזאת ניתן לראות ממספרים ומסטטיסטיקות - אנו מגיעים לפי 6 יותר בשנה הזאת בהשוואה לשנה אשר בה התחלנו לפעול. הפיריון לא גדל פי 6. בתקציב שאנו מדברים עליו, על גרעון של מיליארד דולר, למעשה הגרעון הוא 600 מיליון לירות בהשוואה ל-80 מיליון דולר. אני חוזר ואומר שוב, רק כדי לצאת מן האשליה - כי מי שרואה את הפיחות כפיתרון, צריך לצאת מן האשליה שהוא יעזור.

כל אחד מן החברים כאן הציעו פתרונות והראו גם מה מביא לנו הפיחות. אבל מי שמאמין שאפשר לפתור על ידי פיחות את הבעיות, אני חושב שהוא חי באשליה. אולי זה לא יביא למיתון, אבל על ידי כך יעלו את השערים, זאת אומרת, את שער הלחם, את שער השמן וכו'. כי את זה אנו מייבאים מהחוץ. אבל נניח שזה יהיה רק ב-30%, אבל נוסף לזה אנו נטיל מסים, ובשכר לא יהיה דבר - יש מי שמאמין בזה? אני יודע מה יהיה השער האמיתי, ונעמוד באיזה שהוא חודש בפני מצב שלא יהיו דולרים. אבל אנו נאבקים על 2% פחות, ואינני עושה זאת מפני שהשבתי שצריכים לתת תוספת של 5%-7%, אלא משום שלפי מצבנו הבטחוני, מצבנו במטבע חוץ ולפי מצבנו הכלכלי צריך היה משהו להוריד. אבל אני הולך להציע את זה?

או הגידול בייצור. כמי שמכיר את ענין הייצור במשך 21 שנים, בעיני זהו תהליך, אבל חסר לו 10%, 15% או אפילו 5%; זהו תהליך, זה לא ענין שנעשה באופן פתאומי. והיום 15% פירושם 120 מיליון או 110 מיליון דולר. זה כבר סכום הגדול פי 4 מהסכום שהיה כאשר היצוא גדל ב-15%. פרופ' פטנקין אומר שהיצוא גדל ב-6% בלבד, היות וסעיף היהלומים לא גדל, אבל זה הדבר הכי שולי. היצוא התעשייתי, דומני, גדל ב-22% פרט ליהלומים. או ב-18%.

שר המסחר והתעשייה י. ספיר:

אינני זוכר. אין לי סטטיסטיקה.

שר האוצר פ. ספיר:

לא אמרתי שעל ידי העיסקה לא יהיה גרעון. גרעון היה לפני חודש וגרעון יש גם עכשיו. השאלה מה אנו רוצים. האם אנו רוצים מיד לקבל את האימפקטים של עליית מסים ועליית שכר, או רוצים למשוך את זה. ויש דבר מעניין. באותו יום שנודע שהולכים לגמור את העיסקה, בהלת האגירה נסתיימה. יש אפילו מי שאומר שבשבועיים אלה או בשבוע הזה קונים כבר הרבה פחות. אני לא יכול להגיד זאת. לאנשים יש כסף. יש לי את האינדקס החדש שהוציאה הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה מה גדל ומה קטן. מכך אפשר לדעת איך גדלה רמת החיים.

אני חייב להדגיש עוד נקודה, משום שנגיד הבנק דיבר עליה ואמר, שהנה עשינו בחודש נובמבר פיתוח של 15%, ואחרי זה באו כל מיני שינויים. רבותי, מאז 1949 לא היתה שנה אשר בה גדל היבוא ב-45% או ב-43%, כפי שהוא גדל בשנת 1968. אין קשר בין שני הדברים האלה, אבל אולי יש קשר של כמה עשרות מיליונים. אבל אני יכול לראות קשר. אם נחליט להחמיר - או בצורה אדמיניסטרטיבית, או מבחינת רשיונות או על ידי הטלת מסים גבוהים; או שאנו יכולים לומר: יש להוריד לכולם את ערך הכנסתם, ואז בבת אחת יקטן היבוא. היבוא בסחורות הגיע ל-200 מיליון דולר. על ידי זה אפשר מיד לסדר את הענין, אבל יש למישהו ליד השולחן הכוח לעשות זאת? ושעמתי את דברי השר דולצין, אשר איננו חשוד על סוציאליזם. אבל יש למישהו הכוח לעשות זאת?

לא נחליט ברגע זה על אמיסיה בדולרים או אם זה יהיה לפי שער של 3.85 לירות לדולר. אי אפשר להחליט עכשיו על אמיסיה בדולרים. צריך לבדוק אם זה לא אותה אמיסיה שאנו מוציאים בחסכון. אחרי הכל, אנו רוצים 700 מיליון לירות. אנו רוצים תקציב של 10 מיליארד לירות, אבל אנו רואים שיש בו הוצאות בטחונות עצומות, ורואים גם מה מצב גידול התוצר הלאומי, ורואים שההוצאות הללו מהוות 25% מהתוצר הלאומי. לזה אין ערך על מצבנו במטבע חוץ, על אינפלציה ועל כל מה שקורה במשק, אלא בזה שלא נגבה 100 מיליון לירות יותר ממסים? ואת זה אמר לי נגד הבנק בטלפון. בזה מתחייב כל הענין של 15 מיליארד לירות תוצר לאומי? אינני פתי שמאמין בכך. אבל אני לא עומד בשער.

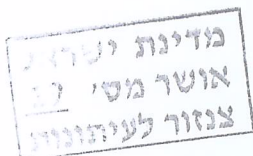
לא חשוב אם אמרתי שפיתוח זה תרתי דסתרי, אבל אם זה נחוץ למדינה - מה חשוב מה חושב ספיר או מה חושבים חמישים ספירים? אם נחוץ לעשות פיתוח אשר יצליח, מה חשוב מה אומר ספיר?

לפרופ', מתחת לסף ההכרה, ישנה בוודאי המחשבה שזה חוסם את הדרך לקבלת 25% תוספת. תראו את תקציב האוניברסיטאות, מה כולם הגישו. והם אומרים שהם נאמנים והם עקביים. אני מכיר אותם במשך שנים. בהוצאותיהם ראינו אך גדל יבוא, איך גדלה הצריכה. הם דרשו זאת כבר מספר פעמים. הם בעצמם אומרים שהשכלה זה גם כן משהו כלכלי-בטחוני. אין לי עליהם שום שליטה, שום זכות. שמעתי את הדברים, לא הגבתי כי אני לא רוצה להכנס לוויכוח.

פיתוח עכשיו יפתור את כל הבעיות? אשרי המאמין. הלוואי והאמנתי בכך. במה? בציבור פועלים מאורגן הרוצה לקבל תוספת כל שנה, ההולך לחזית, השולח את בניו לחזית, אבל הרוצה תוספת של 45%. אנשי המפעלים ההסתדרותיים התאספו והגישו לנו חשבון של 57% תוספת. סיכמתי את התביעה שהגישו לנו פועלי הבנין. הם מבקשים 30%-35% תוספת. אבל אני לא אומר שהם אמרו לקבל זאת מחר. איזה קשר יש לזאת? אבל אני לא מדבר על זאת.

אני חוזר ואומר באזני הממשלה וראשה: אני המום. אינני יודע מה לעשות, אינני יודע מה להגיד. וזה לא ענין שיש לי משהו להגיד לפרוטוקול. לא חשוב אם אגיד משהו בשם הממשלה או אם את תגידי את הדברים, אבל בענין זה מוכרח משהו להאמר. כי כל הציפיות שהיו לפרופסורים, כל הדיבורים ברחוב, או כל כתיבת המאמרים בעיתונים, הם כאין וכאפס לעומת מה שנפל פה היום ליד השולחן.

אלה הן הערותי.

נגיד בנק ישראל ד. הורוביץ:

הערה אישית. היות והותקפתי פה אישית על ידי כמה שרים - השר שרף, שר האוצר ושר התיירות - אני מוצא לנכון להעיר שתי הערות.

האחת - היתה לי שיחה עם שר האוצר אצלי במשרד, מיד לאחר שובו מארצות-הברית. באותה שיחה אמרתי לו את דעתי באופן הברור ביותר בענין זה. הוא לא רצה לשמוע, אבל אני אמרתי לו זאת.

שר האוצר פ. ספיר:

לא הייתי במשרדך אחרי שחזרתי.

נגיד בנק ישראל ד. הורוביץ:

יכול להיות שאני טועה, וזה היה לפני שנסעת. מכל מקום, אמרתי לשר האוצר, באופן ברור את דעתי. לאחר מכן, ביקשתי פגישה עם ראש הממשלה והיא נאותה לבקשתי. ונדמה לי, שבמשך שעה שלמה הרציתי לה את עמדתי, בדיוק אותה עמדה שהעליתי כאן. אי אפשר לבוא אלי בטענות שלא דיברתי עם שר האוצר ולא דיברתי עם ראש הממשלה. שר המשפטים טען טענה זאת.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

אמרתי שזה מעשה שלא ייעשה, להביא זאת לישיבת הממשלה.

נגיד בנק ישראל ד. הורוביץ:

אם אני חושב שאנו נמצאים במצב כלכלי הנתון במסדרון או בסכנה, לפי החוק, לפי הכרתי ומצפוני, אני מחוייב לא להחזיק זאת בבטני אלא להגיד זאת לממשלה. אפשר להגיד - ואני מסכים לזה - שלא צריך לומר זאת בחוץ ולא צריך להגיד זאת לאנשים אחרים. אבל לממשלה? לפי החוק, אני היועץ כלכלי של הממשלה. היועץ הכלכלי של הממשלה אשר יש לו עצם אותה הוא מחזיק בבטנו - מועל בתפקידו. אבל זה לא עניני. הממשלה צריכה לשמוע על כך. אינני יכול להתערב בזה, אבל זוהי חובתי, לפי החוק, לפי מצפוני ולפי הכרתי. כך היה בגרמניה - שילר ובלסינג פנו לממשלה ואמרו דעתם, וכך היה בכל מקום אחר. מחובתו של נגיד בנק, הממונה על המדיניות המוניטרית, להגיד עצתו לממשלה. הממשלה יכולה לגנוז זאת, היא יכולה לקבל זאת, היא יכולה לתבוע, היא יכולה להחליט נגד - זאת זכותה. בעיני, זו לא רק זכות אלא גם חובתי הקדושה, אם אני חושב שהמדינה הולכת במדרון במובן הכלכלי, ותשאר בלי רזרבה, אולם אני רואה פתרון לדבר, לא מלא, אבל יחסית הטוב ביותר לדעתי - חובתי היתה להגיד זאת לממשלה, אפילו אם היא לא תקבל זאת. אני מוכן להסיק מסקנות, אבל לא יותר מזה.

ראש הממשלה ג. מאיר:

אני רוצה להעמיד את הדברים על דיוקם. לא היתה טענה שלנגיד בנק ישראל יש דעה משלו. גם לא אמרו שהוא אף פעם לא דיבר עם אף אחד. נכון, במשך השנים שאני מכירה את נגיד הבנק, לא פעם ניסה לשכנע אותי שפיחות זה דבר טוב. מכח אי-ידיעה יש לי אלרגיה נוראה לפיחות.

כאשר עשינו את הפיחות הראשון, הייתי באמריקה, ונקראתי לוועדה של ה"בונדס" בושינגטון. ירדו שם לחיי. אנשים, אשר השקיעו אז כספם בארץ רצו לדעת מה עשינו להם. לקחנו את הדולרים שלהם, חתכנו כמה אברים, והם עכשיו הפסידו את כספם. אבל אם מותר להגיד, אדוני שר האוצר, ישנה ועדת שרים לעניני כלכלה. זה פורום קצת יותר קטן...

נגיד בנק ישראל ד. הורוביץ:

הצעתי הבוקר להגיד את דברי שם, ואז אמרו לי שכל ויכוח על הענין הזה צריך להיות פה ולא שם.

מדינת ישראל
אוצר מסי 19
צנזור לעיתונות

שר הבטחון מ. דיין:

אמרתי קודם כי אני רוצה להציע לא להצביע ולא לקבל החלטה בענין הפיחות, וגם לנמק מדוע לא צריכים להצביע על הצעה כזאת. ואומר תחילה את הצד החיובי.

צריך שתהיה מסקנה ברורה מהחלטת הממשלה שלא הולכים לפיחות. יש למצוא את הדרך שתהיה לכך מסקנה ברורה לגמרי שאין הולכים לקראת פיחות, אפילו עד כדי כך, שדובר הממשלה, לאחר הדיון, יאמר, שנדונו הדרכים הכלכליות השונות, והמסקנה המוחלטת היתה ללכת במגמה של עיסוקת החבילה, וכן הלאה, ולא במגמה הפוכה שמצמצמת פיחות.

מדוע אסור להצביע בענין זה? משום שלהצביע אפשר רק על דבר שאפשר לקבל בו שתי החלטות - כן ולא. והיות ששום ממשלה בעולם אינה יכולה לקבל החלטה על הפיחות ולפרסם אותה מראש, אז החלטה על אי-פיחות ופורסמה, היא החלטה שאיננה אוטנטית. זאת מטבע מזויפת. כל איש עם אי.קיו. בינוני יאמר: מה רציתם, שיחליטו על פיחות ויפרסמו את ההחלטה? ברגע שהממשלה אינה יכולה לפרסם החלטות על פיחות היא אינה יכולה לפרסם החלטות על אי-פיחות. וצריך לדאוג לזה שתהיה מסקנה ברורה.

שנית, איש מאתנו איננו יכול לקבל על עצמו את אורך הזמן עליו מדובר. לא יהיה פיחות, מתי? בשנת התקציב, בחצי שנת התקציב, בעוד שנתיים, במשך כל הקדנציה? או אם יהיה פיחות באנגליה או לא יהיה פיחות באנגליה. וזה איננו נכון שבשום ארץ אחרת אין מדברים על פיחות לפני כן. באנגליה ובגרמניה, במשך חודשים על חודשים דובר על ענין זה בפומבי. לעשות פיחות או לא לעשות פיחות. "אנגליה תאלץ לעשות פיחות". גם בצרפת דובר על כך. שאלות הנוגעות למדיניות כלכלית או שאלת הפראנק, במשך חודשים רבים דובר על שאלות אלה בצרפת.

אני שותף לגישה העיקרית האומרת, שאנו היום איננו נמצאים במצב שבו אנו יכולים לתקן את יסודות המשק, כי אם אנו נמצאים במצב של - איך לחיות היום במצב מלחמה. בכל שנה ובמשך כל השנים אי אפשר לעסוק בשאלה היסודית הזאת, אבל היום הזמן המתאים ביותר להסדיר את ענין המשק. משום כך אני מציע לא לצאת מכאן בהחלטה שהיה דיון ואין עושים פיחות, אלא לצאת מכאן מתוך וודאות שהמסקנה של הממשלה היתה שלא להולכים במדיניות של פיחות אלא במדיניות של ייצוב מחירים, ייצוב המטבע, שמירה על ערך המטבע וכן הלאה.

ראש הממשלה ג. מאיר:

לא היה שר אחד סביב השולחן הזה אשר תמך בפיחות. זאת עובדה שאין להכחיש. צריך למצוא את הצורה והדרך בה נודיע את הדבר, על מנת שהידיעה תגיע לציבור כאשר היא מנוסחת כך שלא תעורר ספיקות. על מנת שמהלא, חס וחלילה, לא יישמע ה"הן". מכיוון שדעת השולחן ברורה לחלוטין, אני מציעה שלא נכנס לזה כאן, אלא נמצא את הדרך לכך, אם לפי הצעת השר בגין, או באיזו צורה אחרת, להודיע על כך. אבל ההודעה צריכה להיות מנוסחת כך שהציבור ידע שלמעשה הצעה זאת אינה מתקבלת.

שר המשפטים י. ש. שפירא:

אני חושב שהדבר הטוב ביותר זוהי האמת, והאמת היא זאת: סביב השולחן הזה הושמעה הצעה שלא לאשר את עיסוקת החבילה, אלא במקום זה לנקוט בצעד כפול של הטלת מסים ופיחות. ההצעה הזאת נדחתה. זאת האמת. אני חושב שהאמת הזאת, אם גם תתפרסם - ואני הולך בקו משותף עם השרים דיין ובגין - זה בעצם אותו הקו. אבל אין להתעלם מן העובדה שהיתה הצעה כזאת. אם נתעלם ממנה - כעבור יום יופיע הדבר בעתונים: הממשלה החליטה להשתיק זאת. אין צורך להשתיק זאת. אם הדבר הזה הושמע כאן...

השר א. ל. דולצין:

אולם אתה יכול להגיד שבאותו זמן כל חברי הממשלה

היו נגד הדבר הזה.

מדינת ישראל
אשר מסי' 17
צנזור לעיתונות

שר הסעד י. בורג:

ואם ישאלו: מי הציע את ההצעה?

ראש הממשלה ג. מאיר:

בזאת סיימנו את הנושא. איך לפרסם ומה להגיד -
אנו משאירים זאת לאוצר. רציתי רק לקבוע עובדה אחת - שלא היתה תמיכה של אף שר,
מאלה היושבים סביב לשולחן, בענין הפיחות.

שר האוצר פ. ספיר:

זה לא ענין אישי, אם כי אצלי אפשר לזהות את זה
כענין אישי. הכינותי איזה דברים שאותם אני רוצה להגיד היום ברדיו על עיסקת
החבילה. אינני יודע אם נספיק משהו עוד לעשות. אם אני צריך להגיד משהו על דעת
הממשלה, זה כבר לא ענין של נוסח. ביום ו' היתה ידיעה בעתון "דבר", לפיה,
בחוגים כלכליים בירושלים אין מקבלים את הענין הזה. יכולת אפילו לקרוא את כתבי
היד שם, אבל זה לא מעניין. לא היה כתוב מי אמר זאת. מי שדמיונו מפותח, יוכל
להוכיח בזאת, אבל אין זה חשוב. מאמר אחר הופיע ב"ג'רוזלם פוסט". אם אני יכול
להבין את הדברים שנאמרו כאן, כולם חושבים שיש לקבל החלטה נגד, אבל מישו אומר
- לפי שעה, מישו אומר שזה יתן ציפיות, ומישו אומר שבהודעה נגד מותר גם לשקר.
אם אמרתי קודם שאני המום - לא ראיתי בכך ענין של פרזיולוגיה. אני רוצה לשמוע
מה רוצה ממני הממשלה בענין זה.

ראש הממשלה ג. מאיר:

הממשלה, ללא הצבעה - ואמרתי זאת פעמיים אבל
אומר זאת פעם שלישית: לא היה שר אחד סביב השולחן הזה אשר תמך בפחות. את
הקונצנזוס הזה עליך להביא לידיעת הציבור בדרך שתמצא לנכון, כדי שהציבור לא
יחשוב "אולי החליטו להיפך?". יש לך את דעתה של הממשלה. לו הייתי שר האוצר לא
הייתי בורחת מזה, אלא הייתי אומרת: באשר לדעות... הממשלה קיבלה את הדעה הזאת.

השר מ. בגין:

.... והסמיכה את שר האוצר להודיע כי תקויים

יציבות המחירים.

מ ח ל י ט י ם (ב-16 קולות בעד ו-3 נמנעים) לאשר את ההסדר הכולל המוסכם
בין הממשלה, ההסתדרות ולשכת התיאום של הארגונים הכלכליים בדבר מדיניות השכר,
המחירים והמסים לשנים 1970/71.

323. הצעת התקציב והצעת חוק התקציב לשנת 1970/71

שר האוצר פ. ספיר:

התקציב בצד ההוצאה הוא עכשיו במקום 10.5
מיליארד לירות - אם מורידים את סכום הקיצוץ - 10,313,000,000 לירות. סכום זה
מתחלק לתקציב רגיל, תקציב פיתוח ותשלום חובות.

מצד ההכנסה, לשם כיסוי התקציב נצטרך לנהל משא
ומתן עם בנק ישראל על סכום של 777,000,000 לירות. זה פחות מחצי הסכום שצריך
היה להשתתף בתקציב הזה, בתאם למה שיצרו התנאים.

יש שלושה ערעורים על התקציב. הראשון, ערעור
משרד הקליטה, הרוצה כי ירשמו בפרוטוקול שהוא דורש יותר. הערעור השני - ערעור
משרד החינוך. שר החינוך ביקש שאפילו לא ידונו על זה. הגענו אתו לידי הסכם לגבי
קיצוץ של 12 מיליון לירות בתקציב הפיתוח. הוא חלה. זאת סיבה מספקת, אבל זאת
איננה סיבה מספקת לא לסיים את הענין ולהגיש את התקציב לכנסת עד ל-16 לחודש זה.

מדינת ישראל
אשר מסי 17
צנזור לעיתונות

והערעור השלישי - גם שר הפנים מבקש לקיים בירור. אני מציע שאת הערעור של שר הקליטה נשמע כאן בממשלה, ואילו את שני הערעורים האחרים נעביר חזרה לוועדת גבתי.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

אני מציע תיקון להצעת שר האוצר, שוועדת גבתי תדון גם בערעור של משרד הקליטה על דעת הממשלה. זה יהיה בריא יותר. אפשר לשבת ביתר נחת ולברר את הדברים.

השר ו. שם טוב:

ועדת השרים לענייני כלכלה.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

במצב זה - או שזה יידחה או שזה יתקבל, ולא זה ולא זה יהיה הצודק.

נגיד בנק ישראל ד. הורוביץ:

במשך 15 שנים, מעולם לא קרה שהממשלה תחליט מה תהיה ההלוואה. היא מחליטה על פי החוק להסמיך את שר האוצר לקבל הלוואה. עצם הענין הזה נתון למשא ומתן בין בנק ישראל לבין האוצר. לא היתה כאן הצעה לקבל הלוואה. שר האוצר אמר מה חסר לו, והוסיף, שעל הסכום הזה ידון עם נגיד בנק ישראל.

שר המסחר והתעשייה י. ספיר:

אם התקציב עכשיו עומד על סכום של 10,313,000,000 לירות, בעוד שהקיצוץ מסתכם בסכום של 340 מיליון לירות. פירושו של דבר שהתקציב הקודם היה 10,653,000,000 לירות. מהיכן כאן ההפרש?

שר האוצר פ. ספיר:

בהצעה הקודמת היתה הורדת סובסידה בסכום של 85 מיליון לירות. את זה אני מחזיר. אחר כך יש תוספות הנובעות ממפעלים עסקיים, אבל זה לא משנה את הענין לשני הצדדים.

שר המסחר והתעשייה י. ספיר:

אם זכרוני אינו מטעני, היתה הקטנת סובסידה

ב-50 מיליון לירות.

שר האוצר פ. ספיר:

ב-85 מיליון לירות. מ-269 מיליון ל-184 מיליון

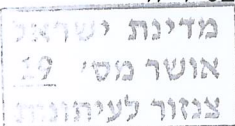
לירות.

שר המסחר והתעשייה י. ספיר:

השר גבתי, כיושב ראש הוועדה, יודע כי בענין הסכום של המלווה לצרכי בטחון מעצמאיים, עוד לא סימנו את הדיון.

שר האוצר פ. ספיר:

צריך יהיה להגיד זאת, שדרכי הביצוע של ה-40 מיליון לירות ייקבעו בוועדה, ולשם כך צריכים לכנס את ועדת גבתי.

שר המסחר והתעשייה י. ספיר:

אינני גורס שזה דורש הקטנת הסכום. אבל במידה והתברר - זה יכול להיות הפרש לא גדול. צריך להביא זאת בחשבון אם אנו מאשרים זאת.

שר האוצר פ. ספיר:

מתוך מתח, שכחתי להגיד זאת.

השר לקליטת העליה ש. פרס:

אני מוכן לקבל את הצעת שר המשפטים, אולם ברצוני לומר מה הנושא, ואעשה זאת בקיצור נמרץ ביותר.

כיוון שקיצצו בכל התקציבים האדמיניסטרטיביים, קיצצו גם באדמיניסטרציה של משרד הקליטה, אין לי ערעור על כך. יש לי ערעור על שני נושאים הפוגעים קשה בכל נושא הקליטה וממשלת ישראל מופיעה בענין זה באור לא רצוי. וכוונתי לענין השיכון ולענין הסטודנטים.

השנה עלו עשרת אלפי עולים יותר מאשר שוער מראש. התקציב היה בנוי על 30 אלף עולים ובאו 40 אלף עולים. כלומר, כבר עכשיו יש פער וצריכים לכסות את ענין דיורם ולמצוא פתרונות לעליה שכבר באה. בשנה הבאה, אנו מצפים ל-60 אלף עולים. גם אילו היה ניתן כל התקציב, כפי שצויד הקליטה והשיכון דרשו אותו, היו חסרים באופן אובייקטיבי כ-2,400 פתרונות דיור. כלומר, כ-7,000 עולים היו נשארים ללא דיור, בגלל יכולת הבניה של המדינה. עכשיו יתווספו עוד 1,500 יחידות. זאת אומרת, שיחסרו לנו למעלה מ-4,000 פתרונות דיור. ואני מדבר על שיכון לעולים ולא על שיכון לדברים אחרים.

ראש הממשלה ג. מאיר:

אבל גם השיכון לעולים הוא תקציב משרד השיכון.

השר לקליטת העליה ש. פרס:

אבל הכתובת לכך היא משרד הקליטה. זאת אומרת, יבואו עולים, אבל לפחות כ-10,000 עולים ישארו בלי פתרונות דיור. לממשלה יש שתי דרכים - או להקטין את גודל הבניה לגודל העליה, או להתאים את גודל הבניה לגודל העליה. מה שקשה מאוד - להתעלם מגודל הבעיה. מבטיחים לעולים הבאים לארץ כי יקבלו דירות. הם באים לכאן, ואין דירות.

הנושא השני - מינהל הסטודנטים. ישנם בארץ כ-5,000 סטודנטים וכ-1,300 בחורי ישיבה ומורים לרבנים. השנה משערים שמספרם יגדל בין 5,000 ל-7,000. זהו גידול ב-2,000 סטודנטים. התקציב למעשה קטן, אפילו אם היו נשארים אותם 5,000 סטודנטים, ראשית, בכך שלא עלה, ושנית, משום שהובטחה לסטודנטים מילגה, ואז ממילא קטן הסכום לסטודנטים הקיימים. לדעתי, עליית הסטודנטים היא אחת העליות הרצויות ביותר שישנן, ואפילו אם לא כולם נשארים בארץ.

בשני סעיפים אלה אני פונה לממשלה ואומר, שאנו מוכרחים להתייחס בכובד ראש לענינים אלה למה שאנו אומרים. אם אין בניה - אל נבטיח לעולים; אם מבטיחים לעולים - צריכים גם לקיים. אם לא רוצים לקלוט סטודנטים, נגיד להם לא לבוא. אם הם באים, צריך לקיים את מה שמבטיחים.

מדינת ישראל
אשר מסי 19
צנזור לעיתונות

שר השיכון ז. שרף:

אני לא אומר שאין מקום לדאגה. אולם פרט לנקודה שעמד עליה שר הקליטה, ישנה נקודה נוספת של נפח הכסף. יחידות הדיור חושבו, ביחס לסכומים, במחירים ממוצעים של מתי-שהוא בשנת 1969 או סוף שנת 1969. אני חושש שהמחירים יהיו יותר גבוהים בממוצע בשנת 1970, וממשרד האוצר הודיעו לנו במפורש, כי אם תהיה העלאת מחירים, נבנה פחות. על עליית מחיר הברזל אין לאף אחד שליטה במדינה הזאת. זה נקבע במקום אחר, וזה אלמנט חשוב בבניה. יש מקום לדאגה. אני מציע לשר הקליטה שנשכח על ענין זה ביחד, כי ישנן שתי נקודות שאנו צריכים אותן לעצמנו. אחת הנקודות - מה המשקל של הבודדים בעליה, שלהם, אני חושב, לא צריכים לתת דירות, אפילו אם דבר זה יחייב לשכור להם חדרים בבתי מלון ולתת להם כסף כדי שיסתדרו, כפי שיסתדרו. והנקודה השניה - ענין התושבים הארעיים. אני חושב שנחוצה בדיקה יסודית של נקודות אלה. דיברנו על זה לפני ששנינו נסענו, ואמרנו שנאסוף את המספרים ונבדוק זאת. יכול להיות שבענין זה נהגנו ביד רחבה מדי. עדיין לא בררנו לעצמנו עד הסוף כמה תושבים ארעיים קיבלו דיור ועזבו את הארץ, וכמה מהם החזירו את הדירות שקיבלו.

אלה הן הנקודות. אינני אומר שאין מקום לדאגה, אבל הייתי מציע ששר הקליטה ואנוכי, יחד עם איש האוצר, נשב על הענין ונבדוק אותו עד הסוף.

השר לקליטת העליה ש. פרס:

אני מסכים לזה, אבל זה עדיין לא עונה על הענין. ישארו הרבה עולים ללא דירות ותהיינה שערוריות.

שר השיכון ז. שרף:

במשרד השיכון מדברים על 180 בעוד שבמשרד הקליטה מדברים על 250. אינני יודע מה חלקם של הבודדים בזה. חוץ מהבעיה הזאת, יש לי יסוד להניח שמה שייגמר בשנת התקציב הקרובה - אם נכנס לשתי הסוגיות של הבודדים ותושבים בכוח - לא הכל יתנהל בדיוק לפי ממדי העליה. אבל אין לומר שהתכנית אינה עונה על סיכויי העליה.

ראש הממשלה ג. מאיר:

לא ברור לי לאיזו ועדה להעביר זאת.

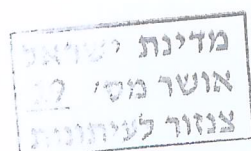
שר האוצר פ. ספיר:

לועדת גבתי.

אני מציע להסמיך את ועדת גבתי לסיים את הדיון בארבע נקודות: בדרכי החישוב של 40 מיליון הלירות, מילווה לצרכי בטחון מעצמאיים, עליהם דיבר השר יוסף ספיר; בעית השיכון לעולים - עם שר השיכון ושר הקליטה; בערעור משרד החינוך; בערעור משרד הפנים.

שר התחבורה ע. ויצמן:

יש לי הערה מבחינת התאונות בדרכים. הבעיה התקציבית, ולא חשובים כל הפרטים כרגע, מסתכמת ב-25 מיליון לירות. זה יכול להיות פחות, אבל זה יכול להיות גם יותר. כל הנושא הזה לא סגור. היות וכל הבעיה הזאת עלתה בכנסת, ובצדק, ומחר היא עולה שם שנית, אני מציע להעלות זאת גם כאן.

שר האוצר פ. ספיר:

התקציב שיובא לכנסת לא יופיע בו הסכום הזה. שם יהיה סכום יותר קטן. מוצאת מהתקציב הזה מגבית החירום, והיא מועברת לתקציב הסוכנות.

שנית, ענין הביטוח הלאומי. כאן הוצג הנטו בעוד ששם יוצגו כברוטו. היום מכנס שר העבודה את מועצת הביטוח הלאומי לאישור התקציב.

חברי הכנסת מקבלים את הצעת התקציב ויחד עם זה גם את חוק התקציב. כל החומר מונח בתיקים.

ראש הממשלה ג. מאיר:

בוועדת השרים לעניני בטחון העליתי את בעיות משקי הספר. אין לי פירוט, אין לי אומדן הוצאות. לא ברור לי אפילו לאיזה תקציב זה שייך, חלק שייך בוודאי לשיכון וחלק לבטחון. אינני יודעת. אני רוצה להגיד, כי אם בשבועות הקרובים אביא דבר כזה, שלא יגידו לי שלא הזכרתי את זה בזמן שדנו על התקציב.

שר המסחר והתעשייה י. ספיר:

באשר לחוק התקציב, הוכנסו בו כמה שינויים שלא היתה לנו השהות לעיין בהם. אם מעבירים את התקציב לוועדת השרים לעניני כלכלה...

שר האוצר פ. ספיר:

השינויים הם שינויים טכניים גרידא, בוודאי תיאום עם מבקר המדינה ועל פי דירשתו. אני צריך לתת היום הוראה להתחיל להדפיס את החומר. אני חוזר ואומר, בחוק התקציב לא הוכנס שום שינוי מהותי אלא רק דברים שנתבקשו לעשותם על ידי מבקר המדינה.

שר המסחר והתעשייה י. ספיר:

אני מוכן להרים את הידים.

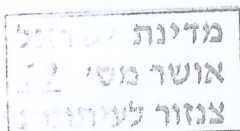
הצעתי כמה פעמים לדון על הענין הזה, אבל עוד לא הגענו לכלל דיון - וכוונתי לכל הנושא של מכירת נכסים וכו'. אפשר לעשות זאת כאן או במסגרת ועדת השרים לעניני כלכלה. אני מתכוון לא להכניס את זה כחלק מן ההכנסות אלא כתוספת, כמו שעשינו עם ענין ההפקדה, אשר מכסה בחלק את הסכום של 777 מיליון לירות. לכן זה רק 600 מיליון לירות ולא 777 מיליון לירות. מכל מקום, אני מציע לקיים דיון על נושא זה.

שר האוצר פ. ספיר:

יש סעיף כזה, ונדון בזה בהקדם, בישיבת ועדת השרים לעניני כלכלה.

שר המסחר והתעשייה י. ספיר:

ביחס לדברי שר העבודה בדבר ייעול המשרדים הממשלתיים - אינני יודע אם הדבר יצא לפועל בעוד שלושה או חמישה חודשים, אבל אם לא יטפלו בזה - לא יצא מזה דבר. צריך שתהיה ועדה מצומצמת, אולי מטעם ועדת השרים לעניני כלכלה, אשר תדון בנושא זה, ואז אפשר יהיה להביא זאת לדיון גם באמצע השנה, אפילו אם דבר זה לא יחול בשנת התקציב 1970/71.

שר האוצר פ. ספיר:

שר העבודה הוא חבר ועדת השרים לענייני כלכלה.
הוא בוודאי יציע את העניין לדיון ואז נעמיד זאת כסעיף בסדר היום.

מ ח ל י ט י ס : (ב-16 קולות בעד ו-2 נמנעים):

- א. לאשר את הצעת התקציב לשנת 1970/71 כפי שהוגשה על ידי שר האוצר.
- ב. לאשר את אומדן הכנסות המדינה לשנת 1970/71 כפי שהוגש על ידי שר האוצר.
- ג. לאשר את נוסח הצעת התקציב לשנת 1970/71.
- ד. להסמיך את ועדת השרים לעניין תקציב המדינה לשנת 1970/71, להחליט על דעת הממשלה, בדבר:
 1. שיטת החישוב של המלווה לצרכי בטחון מעצמאיים בסכום של 40 מיליון לירות.
 2. תקציב שיכון העולים;
 3. ערעור שר החינוך והתרבות בדבר קיצוצים בתקציב הרגיל של משרד החינוך והתרבות.
 4. ערעור שר הפנים על ההקצבה לרשויות המקומיות.
 5. להכניס שינויים ותיקונים טכניים בהצעת התקציב לשנת 1970/71.
- ה. לאשר את הצעת חוק התקציב לשנת 1970/71 ולהסמיך את שר האוצר להניחה על שולחן הכנסת.

הישיבה ננעלת

